

**Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Jan Pech

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Centrum školského managementu

Bc. Jan Pech

Specifika církevních gymnázií v České republice
Specifics of the Church grammar schools in the Czech Republic

Diplomová práce

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Management vzdělávání

Vedoucí diplomové práce: Mgr. et Bc. Jiří Trunda

2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Specifika církevních gymnázií v České republice vypracoval pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato diplomová práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Datum

.....

podpis

Rád bych touto cestou vyjádřil poděkování Mgr. et Bc. Jiřímu Trundovi za jeho cenné rady a trpělivost při vedení mé diplomové práce.

.....

podpis

NÁZEV:

Specifika církevních gymnázií v České republice

AUTOR:

Bc. Jan Pech

KATEDRA (ÚSTAV)

Centrum školského managementu PedF UK

VEDOUCÍ PRÁCE:

Mgr. et Bc. Jiří Trunda

ABSTRAKT:

Církev a náboženské společnosti mohou být zřizovateli škol a školských zařízení. Jaká jsou specifika církevních škol z pohledu managementu vzdělávání, kterými se tato práce zabývá, a existují vůbec? Existují hmatatelné odlišnosti, které jasně vymezují církevní školu od školy, kterou zřídila obec, kraj nebo svazek obcí? Školy, na které se zaměříme, jsou církevní gymnázia. V České republice je těchto gymnázií celkem 20 a téměř všechna zřídila římskokatolická církev. Tyto instituce vytvářejí specifickou, málo početnou skupinu škol, které vedle snahy o poskytování kvalitního vzdělání usilují o předávání duchovní hodnot. Práce nahlíží do historického vývoje církevních škol a popisuje jejich současné postavení v systému regionálního školství. Dále se metodou kvalitativního výzkumu – analýzou materiálů – věnuje otázkám managementu církevních škol a zachycení jejich specifik.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Církevní škola, církevní gymnázium, financování církevních škol, zřizovatel církevní školy

TITLE:

Specifics of the Church grammar schools in the Czech Republic

AUTHOR:

Bc. Jan Pech

DEPARTMENT:

School Management Center

SUPERVISOR:

Mgr. et. Bc. Jiří Trunda

ABSTRACT:

The churches and religious denominations can become school and school facility founders. What are the specifics of the church schools from the management of education point of view, which this work deals with? And do these specifics actually exist? Do the tangible differences that clearly specify the church school against the school founded by the municipality, region or the union of municipalities exist? We will focus on the church grammar schools. There are twenty such grammar schools in the Czech Republic and almost all of them, were founded by the Roman Catholic Church. These institutions create a specific, not large group of schools that in addition to efforts to provide high-quality education strive for transfer of religious values. The work looks into the historical development of the church schools and describes their actual position in the regional education system. Then, using the qualitative research method – the analysis of the materials, it deals with the issues of the church schools management and capturing their specifics.

KEYWORDS:

church school, church grammar school, financing of the church schools, founder of the church school

OBSAH

ÚVOD	8
1 HISTORICKÉ POZADÍ VZNIKU CÍRKEVNÍCH ŠKOL V ČR	10
1.1 Od počátků církevního školství až k tereziánské reformě.....	10
1.2 Od tereziánské reformy po konec císařství.....	14
1.3 Církevní školství v letech 1918-1950.....	19
2 CÍRKEVNÍ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICE	24
2.1 Vznik církevních škol.....	24
2.2 Pojem „církevní škola“	28
2.3 Právní úprava církevních škol od roku 1993 do současnosti.....	29
2.4 Současné církevní školy	35
2.5 Financování církevních škol.....	38
2.6 Církevní gymnázia.....	40
3 SPECIFIKA CÍRKEVNÍCH GYMNÁZIÍ V ČESKÉ REPUBLICE	46
3.1 Výzkumné šetření – předmět a způsob zkoumání	46
3.2 Analýza získaných dat – specifika církevních gymnázií.....	48
3.2.1 <i>Financování církevních gymnázií</i>	48
3.2.2 <i>Školné a stipendium</i>	49
3.2.3 <i>Majitelé budov církevních gymnázií</i>	51
3.2.4 <i>Organizační struktura církevních gymnázií</i>	53
3.2.5 <i>Uchazeči, žáci a podmínky k přijetí</i>	54
3.2.6 <i>Propagace církevních gymnázií</i>	55
3.2.7 <i>Hlavní výchovně vzdělávací akcent na církevních gymnáziích</i>	58
3.2.8 <i>Výuka latiny na církevních gymnáziích</i>	60
3.2.9 <i>Výuka náboženství na církevních gymnáziích, bohoslužby a modlitby</i>	60
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ	65
PŘÍLOHY	67

ÚVOD

Často jsme svědky nejrůznějších diskuzí o školství v České republice, při nichž se však mezi lidmi nejčastěji hovoří o školách státních, veřejných a popřípadě o školách soukromých. Na církevní školy se často zapomíná. „Problémem mnoha lidí je nepochopení těchto škol. Dalším velkým problémem, který je příčinou prvního nedostatku, je malá informovanost o těchto školách. Dokonce i lidé, kteří jsou věřící a chodí do kostela, mají tendenci považovat církevní školu za jakýsi malý „seminář“ pro budoucí adepty na kněžství, řeholní sestry, mnichy atd.“¹ Ovšem pokud mají církevní školy své místo v českém školství, měly by také vykazovat určité odlišnosti od ostatních typů českých škol. V čem spočívá tedy rozdíl mezi církevní školou a školou necírkevní?

Při pohledu na církevní školství je patrné, že se jedná spolu se soukromými školami o doplněk k vzdělávacímu systému vybudovanému státem navazující na tradici přerušenu čtyřmi desítkami totalitního režimu v Československu. Církevní vzdělávací instituce existují na všech stupních vzdělávacího systému, a to včetně vysokoškolského, který však do této práce nebyl zahrnut. Práce se zaměřuje na církevní školy regionálního školství, z nichž byla jako vhodný reprezentant vybrána pro výzkumnou část práce církevní gymnázia. Ta se zdají být ideálním vzorkem pro vytyčený úkol především z toho důvodu, že svým zaměřením jsou si velmi blízká, takže se lze domnívat, že jejich společné znaky budou více zřetelné a reprezentativnější.

Cílem diplomové práce je v první řadě deskripce specifík církevních gymnázií v České republice z pohledu managementu vzdělávání. Coby východisko k tomu slouží analýza údajů a dat poskytnutých managementem těchto škol, ale také další zdroje. Deskripce specifík církevních gymnázií je pojímána jako nástroj k poznání problematiky a specifík církevních škol obecně, kterých se práce rovněž dotýká. Proto je v práci věnována značná pozornost kontextu, v němž církevní gymnázia existují, a to včetně historického pozadí, v němž má církevní školství své kořeny.

¹ KRAHULEC, T. *Církevní školy - přežitek?*. [online]. 5.2.2007 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.studentik.cz/clanky/cirkevni-skoly-prezitek.html>

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a praktické (výzkumné). Teoretická část práce obsažená v kapitolách 1 a 2 sleduje vývoj církevních škol na území České republiky od jejich počátků až po současnost, snaží se vystihnout charakter církevních škol, který vyplývá především z právních předpisů, jež se těchto škol dotýkají a ošetřují jejich existenci. Nedílnou součástí teoretické části práce je poskytnutí základního přehledu o církevních školách v České republice s důrazem na církevní gymnázia. Následující praktická (výzkumná) část diplomové práce, která je obsahem kapitoly 3, se zaměřuje na charakteristiku církevních gymnázií, konkrétně na jejich vybraná specifika nahlížená z pohledu managementu těchto škol, čímž vzniká doplněk k teoretické části práce. Obě části pak poskytují základní obraz církevních gymnázií, potažmo církevních škol a tvoří základnu pro případnou komparaci s ostatními gymnázii a školami.

1 HISTORICKÉ POZADÍ VZNIKU CÍRKEVNÍCH ŠKOL V ČR

1.1 Od počátků církevního školství až k tereziánské reformě

O školním vzdělávání v počátečním období českých dějin nemáme dostatek zpráv. Každopádně lze konstatovat, že ve středověku představovala církev nejvýznamnějšího nositele vzdělanosti.² Po příchodu slovanských věrozvěstů Konstantina a Metoděje, kteří vytvořili první slovanskou abecedu a jsou tradicí považováni za první učitele národa, byla okolo roku 890 založena v Praze při kostele Panny Marie na Pražském hradě škola s vyučovacím jazykem staroslověnským.³ Podle legendy byla první latinskou školou v naší zemi škola v Budči, kde údajně získal vzdělání sv. Václav. V první doložené zprávě je zmíněna latinská škola v Praze u sv. Víta v roce 1068.⁴ Z roku 1073⁵ existuje zpráva o škole olomoucké. V roce 1132 fungoval podle dokladů v Olomouci při biskupské katedrále úřad kanovníka scholastika, který měl v církvi školy na starosti. Obdobný úřad lze doložit také v Brně roku 1234 a ve Znojmě roku 1248,⁶ kde pravděpodobně existoval při metropolitním chrámu těchto moravských center.

Školy, které vznikaly na počátku existence českého státu, byly tedy zařízeními církevními. Jednalo se jednak o školy klášterní, které byly zakládány při kláštorech, jednak o školy katedrální, které byly zakládány v sídlech biskupů. Jejich úkolem bylo především připravovat církevní dorost. Dalšími školami, které byly *de iure* napojeny na biskupství a tamního scholastika, byly školy farní. První doložená světská škola existovala až kolem roku 1270 v Praze a doklady rovněž potvrzují existenci židovských škol v této době.⁷ Ve 13. století přibýly ke školám, které byly podporovány ze strany církve, školy městské,

² MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-20]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

³ SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987

⁴ Je pravděpodobné, že škola vznikla podstatně dříve, a to po zřízení pražského biskupství v roce 973.

⁵ Biskupství olomoucké bylo zřízeno o deset let dříve roku 1063.

⁶ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-20]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

⁷ Tamtéž.

financované městy, a jejich úkolem byla mimo jiné i příprava pro úředníky městské správy. Na městských školách vyučoval však klérus a až později absolventi artistické (filozofické) fakulty. Po vzniku univerzity roku 1348 se z městských škol stávaly také jakési přípravy pro univerzitní studium, které byly označovány jako školy partikulární.^{8 9} Nejnižší stupeň městských škol, kde se žáci učili číst, psát, případně počítat, byl nazýván školou malou, dětinskou nebo českou, vyšší stupeň či stupně byly školou latinskou. Byť byly městské školy zakládány městy, mívaly stále církevní ráz, protože byly zřizovány při farách a náležely ke kostelu, anebo se také jednalo o původně farní školy. Nejprve totiž i městské školy vznikaly z chrámových potřeb, neboť městský chrám potřeboval k bohoslužbám chlapce, které bylo nutné k tomu vychovávat a vzdělávat.¹⁰ Po založení univerzity Karlem IV. přešlo na ni právo dohlížet na školy nižší, tak jako tomu bylo u Pařížské univerzity, protože univerzita v Praze byla nadána stejnými právy jako univerzita v Paříži, která byla pro pražskou vzorem. Nutno uvést, že rektor univerzity byl příslušníkem kléru, takže ani univerzitní dohled nad školami neznámá, že by se vymanily z působnosti církve. V době husitské, kdy se v církvi vytvořila odnož kališnická, začaly katolické školy spadat pod scholastika, školy příklonné ke kališnickému, husitskému proudu pod univerzitu.¹¹

V 16. století přibýly ke školám výše zmiňovaným ještě školy bratrské a jezuitské a zřizování škol bylo patrné i na venkově. Bratrské školy byly zakládány při sborech. První z nich vznikla v Brandýse nad Orlicí, a to již před koncem 15. století. Zakládání bratrských škol souvisí s proměnou uvnitř Jednoty bratrské pod vlivem Lukáše Pražského počátkem 16. století, kdy se začala prosazovat otevřenost této církve a mimo jiné také zásada spočívající v důrazu na vzdělání, které mělo vést k nápravě jednotlivce. V polovině 16. století obhájil bratrský biskup Blahoslav¹² vedle nižšího bratrského vzdělání také potřebu vzdělání vyššího.¹³ Bratrské školy měly ve výsledku dva stupně, a to tzv. učení dětinské s oddělením

⁸ Na rozdíl od univerzity poskytovaly jen neúplné či částečné vzdělání.

⁹ VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2010

¹⁰ WINTER, Z. *Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. a XVI. století. Kulturně historický obraz*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901

¹¹ Tamtéž.

¹² Jan Blahoslav Přerovský (1523-1571), autor Gramatiky české

¹³ MOLNÁR, A. *Českobratrská výchova před Komenským*. Praha: SPN, 1956

dívčím a chlapeckým a dále tzv. učení vyšší, které bylo určeno pouze chlapcům. Základem výuky býval katechismus. Výuku v nich vedl kněz, případně byla svěřena jeho pomocníkům – jáhnům. Po bitvě na Bílé hoře, kdy nekatolické vyznání přestalo být přípustným, existovaly bratrské školy jen tam, kde našli příslušníci Jednoty bratrské své útočiště.¹⁴ Roku 1627 vstoupilo v platnost Obnovené zemské zřízení pro Čechy, v roce 1628 pro Moravu, které znamenalo definitivní zákaz nekatolických konfesí a přineslo mohutnou vlnu emigrace jejich příslušníků, a to včetně šlechty, která nebyla postižena konfiskací a byla ochotna po Bílé Hoře poskytnout útočiště. Rekatolizace v Čechách a na Moravě v dvacátých letech 17. století zabránila tedy bratrskému školství – po jeho více než stoleté existenci – v dalším pokračování činnosti na českém území¹⁵.

V 16. století vznikaly vedle bratrských školy také školy jezuitské. V roce 1556 byla zakladatelem řádu Tovaryšstva Ježíšova Ignácem z Loyoly vyslána z Říma do Prahy dvanáctičlenná jezuitská mise, která se měla postarat o vzpruhu skomírajícího katolického vyznání v Českém království. Jedním ze základních prostředků k dosahování vytyčeného cíle bylo u jezuitů budování škol a jejich pedagogická činnost v nich. Tovaryšstvo Ježíšovo byl mužský řád, který byl tvořen v prvé řadě kleriky¹⁶, tedy lidmi vzdělanými. Po dvou měsících po příchodu do Prahy začali jezuité s vyučováním, a to v nové svatoklimentské koleji. Po Praze následovala v dalších letech jiná města, v nichž byly založeny jezuitské koleje: Olomouc, Brno, Český Krumlov, Chomutov, Jindřichův Hradec a Kladsko. A při těchto kolejích vznikaly jak nižší, tak vyšší školy. V Praze a Olomouci vybudovali jezuité filozofickou a teologickou fakultu, které získaly statut vysokého učení (v Praze roku 1562, v Olomouci roku 1573). České království tak mělo tři vysoká učení, vedle univerzity založené Kalem IV. ještě dvě vysoká učení jezuitská. Systém jezuitského vzdělávání lze rozdělit do tří stupňů: elementárka, nižší studia (gymnázium) a vyšší studia (filozofická a následně teologická fakulta). Jezuitské školy byly otevřeny i nekatolíkům.¹⁷

¹⁴ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-20]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc

¹⁵ Bratrské školství bylo obnoveno až v roce 1992.

¹⁶ Tovaryšstvo Ježíšovo bylo založeno jako řád kleriků, avšak ještě za života zakladatele řádu bylo dovoleno vstoupit do řádu laikům. Rozlišuje se mezi kněžskými a řeholními bratry.

¹⁷ ČORNEJOVÁ, I. *Tovaryšstvo Ježíšovo. Jezuité v Čechách*. Praha: Nakladatelství Hart, 2002

Vedle jezuitů se na vzdělávání v Českých zemích podílely další řády – piaristé, voršilky, kapucíni, františkáni, augustiniáni, křížovníci s červenou hvězdou, premonstráti, dominikáni, minorité aj. Školy, které tyto řády zřídily a vedly, odrážely velkou měrou jezuitský vzor. Největší zásluhy o rozvoj českých škol bývají z těchto řádů přisuzovány piaristům,¹⁸ jejichž hlavním posláním bylo budování škol, vzdělávání a výchova dětí a pastore. Řád byl založen roku 1597, na Moravu přišli piaristé v roce 1631, kde si v Mikulově založili kolej. Poté následovaly koleje ve Strážnici (1633), v Lipníku (1634) a dále v Příboře, Hustopečích a Kyjově. V Čechách byla první piaristická kolej založena v Litoměřicích roku 1640, dále pak ve Slaném, Kosmonosích, Benešově, Rychnově nad Kněžnou. Do Prahy přišli piaristé v roce 1752. Na rozdíl od jezuitů byl u piaristů při vzdělávání zaznamenán příznivý postoj k českému jazyku, pokud byl mateřským jazykem žáků, čímž si získávali úctu místních činitelů. Je známo, že piaristé používali při výuce Komenského spis *Orbis pictus* a běžně používali i jeho učebnici latiny *Janua linguarum*.¹⁹ Piaristé, kteří mimo jiné skládali také slib bezplatné výuky, se na rozdíl od jezuitů, kteří se zaměřovali na syny měšťanstva a šlechty, věnovali žákům spíše z chudších vrstev obyvatelstva.²⁰ Dalším řádem věnujícím se vzdělávání byl řád voršilek, který se zaměřoval na výchovu a vzdělávání dívek. Jejich nižší, elementární škola sloužila pro všechny dívky bez rozdílu, vyšší škola pak většinou pro dívky bohatší - měšťanky či šlechtičny. Chudým žačkám byla úplata za vzdělání odpouštěna anebo hrazena z šlechtických nadací.²¹ Od jezuitů a piaristů se voršilky lišily také tím, že až do počátku 20. století neměly žádné centrální vedení (např. piaristé měli provinciála sídlícího v Mikulově), takže každý voršilský klášter podléhal jurisdikci místně příslušného biskupa.²²

¹⁸ Řád chudobných řeholních kleriků Matky Boží zbožných škol (lat. *Ordo Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum*), zkráceně Řád zbožných škol.

¹⁹ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-22]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc .

²⁰ ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A. *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku : 1631-1950*. Prievidza: Scholae Piae, 1992.

²¹ MACKOVÁ, M. *Voršilky v Čechách do roku 1918*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2007.

²² MACKOVÁ, M. Voršilky v Čechách a jejich pojetí veřejné prospěšnosti. Macková, Marie. In: *Theatrum historiae : sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice / vedoucí redaktor Petr Vorel* Pardubice : Univerzita Pardubice 3, 2008. Dostupné na:

http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35077/1/Mackov%C3%A1M_Vor%C5%A1ilky%20v%20C4%8Cech%C3%A1ch_2008.pdf .

Až do druhé poloviny 18. století byla péče o školství v rukou církve, do jisté míry také šlechty a měst. Dozor nad nižším školstvím spadl do kompetence pražské univerzity a její rektor tak představoval vrchní školský úřad, který vydával různá nařízení pro nižší školy. Vzhledem k tehdejším podmínkám k cestování omezovala se kontrolní činnost rektora na školy dostupné, převážně tedy školy pražské. S právem dohledu souviselo taktéž právo dosazovat a potvrzovat učitele.²³ Jak bylo již výše uvedeno, rektorem se mohl stát jen příslušník kléru. Z toho plyne, že i dozor nad školami a práva s tím spojená v rukou rektora univerzity a potažmo celé školství spadají až do doby tereziánské pod vliv církve.

1.2 Od tereziánské reformy po konec císařství

Významné změny ve vztahu státu a církve, které nastaly v poslední třetině 18. století, měly velký vliv na školství. Císařovna Marie Terezie začala pod vlivem státního kancléře Václava Kounice uvádět v život myšlenky neomezené svrchovanosti státu. V roce 1769 bylo při spojené česko-rakouské dvorní kanceláři zřízeno zvláštní církevní oddělení, kterému bylo dáno za úkol řešit a spravovat církevně politické otázky. Svoboda byla církvi ponechána pouze ve věcech šíření evangelia, kultu, udílení svátostí a vnitřní disciplíny. Stát začal řešit teologické studium a předpis akademického vzdělání k dosažení církevních hodností a úřadů, podrobil státní cenzuře teologické spisy, modlitební knihy a veškerou další náboženskou literaturu, došlo ke zrušení řady svátků a procesí a bylo stanoveno, aby písemný styk duchovenstva s papežskou kurií probíhal výhradně prostřednictvím ministerstva zahraničí.²⁴ Stát tedy zasáhl hluboko do právních poměrů církve a získal nad ní nebývalou kontrolu.

Dříve než bylo zavedeno výše uvedené opatření, došlo již o několik let dříve ke studijní reformě Marie Terezie upravující formální uspořádání vysokých učen v monarchii. A tak

²³ WINTER, Z. *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*. Praha: Matice česká, 1899

²⁴ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

byli v roce 1757 na jednotlivých fakultách pražské univerzity zavedeni studijní direktoři, v roce 1763 byla sekularizována filozofická fakulta, do té doby vedená výhradně jezuiti, na níž získal rozhodující vliv osvícenec, profesor krásných věd a umění K. H. Seibt, který byl prvním přednášejícím univerzity užívajícím při tom německý jazyk. Obdobné změny nastaly také na univerzitě v Olomouci. Tím byl vliv jezuitů na univerzitách omezen.²⁵

V Evropě byla již od začátku 18. století patrná stagnace řádu Tovaryšstva Ježíšova. V osvícenských kruzích vznikl „antijezuitismus“, který získal přízeň i v rámci katolické církve, protože jezuitská nadvláda nad vysokým školstvím byla trnem v oku příslušníkům jiných řádů. Ve Francii se stali jezuité nežádoucími dokonce u královského dvora a roku 1765 Ludvík XV. tento řád zakázal. Nakonec došlo na popud královských dvorů Francie, Španělska a Portugalska k tomu, že papež Kliment XIV. vydal v roce 1773 bulu, kterou řád Tovaryšstva Ježíšova zrušil.^{26 27} Zrušení jezuitského řádu vyvolalo další změny ve školství, jež se za vlády Marie Terezie uskutečnily. Na filozofické fakultě pražské univerzity vzrostl vliv K. H. Seibta, který se stal jejím ředitelem a současně vrchním dozorcem nad latinskými školami v Čechách. Profesorská místa na teologických fakultách byla obsazena nejezuiti. Olomoucká univerzita, která byla od svého počátku institucí čistě jezuitskou, přesídlila v roce 1778 do Brna, kde byla o čtyři roky později (za vlády Josefa II.) změněna na lyceum. Obtížné bylo nahradit jezuiti ve středním školství, neboť většina gymnázií byla v rukou jezuitů. Polovina z nich byla zrušena, některá převzali piaristé, na jiná byli ustanoveni svěští profesori a vyučovacím jazykem se stala němčina.²⁸ Majetek jezuitského řádu byl v roce 1773 zajištěn panovnickým reskriptem a přidělen zvláštnímu studijnímu fondu

²⁵ Tamtéž.

²⁶ ČORNEJOVÁ, I. *Tovaryšstvo Ježíšovo. Jezuité v Čechách*. Praha: Nakladatelství Hart, 2002

²⁷ Řád byl rehabilitován a obnoven papežem Piem VII. v roce 1814. Na českém území dochází k obnovení jezuitského života až v roce 1853, kdy byla zřízena kolej v Bohosudově spolu s gymnasiem a chlapeckým seminářem. Postupně byly otevřeny rezidence na jiných místech, mezi nimiž byla v roce 1890 i kolej na Velehradě, kde bylo otevřeno také gymnázium. V období první republiky zřídili Jezuiti další své rezidence, k nimž náležela také kolej v Praze-Bubenci s arcibiskupským gymnáziem, v roce 1933 založili filosofický ústav v Děčíně, na Velehradě vznikla misijní papežská škola. Po skončení II. světové války se jezuitům podařilo otevřít nové gymnázium v Brně. Komunistický převrat ukončil veřejné působení řádu. V současné době je řád zřizovatelem jedné církevní základní školy v Děčíně-Křešicích.

²⁸ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

určenému pro podporu školství. Komise k přebírání jezuitského majetku v Čechách zřízená při zemské vládě působila nepřetržitě v letech 1773-1778.²⁹

Získání majetku jezuitského řádu vytvořilo příznivou situaci k uskutečňování reformy školství. Dvorská studijní komise, která byla zřízena již roku 1759 a která měla za úkol připravit zavedení všeobecné školní docházky, byla v roce 1774 podřízena přímo Marii Terezii.³⁰ V prosinci 1774 byl vydán Všeobecný školní řád, inspirovaný pruským vzorem, který hovořil o výchově chlapců i dívek, pro které měly být na vesnicích a ve městech zřizovány školy, do nichž měli být posíláni rodiči alespoň po dobu šesti let. Jednotřídní nebo dvoutřídní triviální školy měly být zřízeny v sídle far anebo též u filiálních kostelů. V každém kraji se předpokládalo zřízení trojtřídní, později čtyřtřídní hlavní³¹ školy, ve které měli být žáci připravováni k zaměstnání v hospodářství, řemeslu či vojsku. O pokrytí nákladů triviálních škol se měly starat obce a šlechta, náklady hlavních škol měly být kryty z prostředků zemského školního fondu. Dozor nad triviálními školami byl svěřen místnímu faráři, po stránce hospodářské a administrativní místnímu školnímu dozorcí³². Dozorcem nad školami v okrese včetně školy hlavní se stal vikář nebo děkan³³, který pak podával zprávu zemské komisi.³⁴ Přestože se řízení školství ujímá stát, vliv církve na jeho fungování tím vyloučen nebyl.

Na politiku Marie Terezie v oblasti církve a školství navázal její syn Josef II., který vládl v letech 1780-1790. K provádění reforem, jimiž chtěl ještě posílit ovládnutí církve státem, zřídil zvláštní úřad – dvorskou duchovní komisi. Ta potom dávala nařízení biskupům, kteří je dále předávali vikářům či děkanům, a ti pak farářům. Diecézní a farní organizace byla upravena tak, aby vyhovovala požadavkům řízení státu³⁵. Aby se fary, které se staly

²⁹ ČORNEJOVÁ, I. *Tovaryšstvo Ježíšovo. Jezuité v Čechách*. Praha: Nakladatelství Hart, 2002

³⁰ HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007

³¹ V zemských městech Praze a Brně byly zřízeny ještě školy normální, které svým obsahem odpovídaly školám hlavním, jen učivo bylo bráno do větší hloubky.

³² Na vsi jím zpravidla býval bohatý rolník.

³³ Vikariát v Čechách a děkanát na Moravě a ve Slezsku představují územní jednotku skládající se z farností.

³⁴ SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987

³⁵ Kněžstvo mělo oznamovat z kazatelny úřední nařízení a vyhlášky, vést matriky atd.

nejnižšími jednotkami státní správy, přiblížily k obyvatelům, bylo v Čechách a na Moravě zřízeno 550 nových farností. Farářům stát zajišťoval existenční minimum. Další reformu, která se jistým způsobem dotýká školství, představoval toleranční patent, vydaný císařem Josefem II. roku 1781. Vedle katolického vyznání, které zůstávalo hlavním vyznáním, bylo povoleno vyznání augsburské, helvetské a pravoslavné. Nekatolické náboženské obce mohly za předepsaných podmínek zřizovat školy. Kromě uvedených křesťanských vyznání bylo tolerováno také náboženství židovské, čímž došlo k emancipaci židovského obyvatelstva. V roce 1784 byla zavedena církevní správa židovských obcí a v Praze při hlavní synagoze byla založena normální škola. Roku 1781 vydal Josef II. nařízení, kterým se rušily všechny kláštery, pokud předmětem jejich činnosti nebylo vzdělávání, věda anebo péče o nemocné.³⁶ Toto nařízení se tedy škol výrazně nedotklo. Byly zrušeny pouze kněžské biskupské semináře a klášterní studia.³⁷

Po smrti Josefa II. za vlády jeho bratra Leopolda II. (1790-1792) a synovce Františka II. (1792-1835) zůstalo josefínské církevní zákonodárství bez významných změn. František II. se však pokusil menšími ústupky získat církve na svou stranu, aby ji učinil oporou svého trůnu ohrožovaného myšlenkami francouzské revoluce. Spolu s policejním ministerstvem a cenzurou měla církev dohlížet na stabilitu ve státě. Aby byl zajištěn dostatek duchovních, byly zakládány či obnovovány filozofické ústavy, např. v roce 1802 bylo obnoveno piaristické filozofické studium v Litomyšli. Ve dvacátých a třicátých letech 19. století došlo ještě k dalším ústupkům vůči církvi.³⁸ Výše popsaná situace se promítala i do školství. V novém školním řádu vydaném v roce 1805, který shrnul všechna platná nařízení, je patrné posílení moci církve ve školství a taktéž tendence k obnově dřívějších pořádků. Namísto důrazu na vzdělání v něm byl akcent na výchovu k poslušnosti, tj. na výchovu dobrých poddaných.³⁹ Význam náboženské výchovy se projevoval například tím, že učitelovou povinností bylo pilně sledovat vyučování katechety a následně toto učivo v žácích

³⁶ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

³⁷ JIREČEK, M. *K situaci piaristických kolejí na jižní Moravě v 19. století*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2009. Vedoucí práce: Mgr. J. Míhola, PhD. Dostupné na: http://is.muni.cz/th/135695/pdf_m/K_situaci_piaristickykh_koleji_na_jizni_Morave_v_19._století.txt .

³⁸ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

³⁹ ŠTVERÁK, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. vydání. Praha: SPN, 1988

utvrzovat. Před vyučováním anebo po něm se školní mládež také každý den účastnila mše svaté.⁴⁰

Revoluční dění v roce 1848 mělo za následek řadu změn v politickém životě říše. Církvi, ale rovněž dalším státem uznaným náboženským společenstvem bylo zaručeno právo samostatně spravovat své záležitosti,⁴¹ čímž katolická církev ztratila statut státního náboženství, ale zato získala jistou svobodu. V roce 1855 došlo dokonce k podepsání konkordátu mezi Apoštolskou stolicí a habsburskou monarchií, který navrátil katolickou církev zpět pod přímý vliv papeže. Kapitola konkordátu týkající se školství nepřinesla v podstatě nic nového, neboť dozor církve nad školami platil už od josefínské doby. Změnilo se pouze to, že klérus již nebyl podřízen státu. Liberální tendence ve společnosti vedly následně však k tomu, že závislost učitelstva na církevní vrchnosti byla vnímána nelibě.⁴²

Závislost školy na církvi byla zrušena zákonem⁴³ v roce 1868.⁴⁴ Škola se stala nadkonfesijní, církvim a náboženským organizacím bylo ponecháno právo zajišťovat vyučování náboženství. Papež Pius IX. tento zákon proklel.⁴⁵ Rozklad piaristického řádu měl za následek, že církev dokonce ztratila většinu svých škol. Ty v letech 1871-1884 přecházely do rukou státu. V Čechách a na Moravě nakonec zbylo katolické církvi sedm gymnázií a osm učitelských ústavů a také několik škol nižších, na kterých vyučovali jezuiti, školští bratři⁴⁶ a příslušnice ženských kongregací.⁴⁷ V roce 1869 byl vydán nový školský zákon,⁴⁸ který rozlišoval mezi školami veřejnými, které byly zřizovány nebo vydržovány

⁴⁰ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-22]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc .

⁴¹ Plné náboženské rovnoprávnosti bylo dosaženo však až Protestantským patentem z roku 1861.

⁴² KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

⁴³ Zákon č. 48/1868 ř. z., jímžto se vydávají základní pravidla o postavení školy k církvi.

⁴⁴ Konkordát byl vypovězen až v roce 1870.

⁴⁵ SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987

⁴⁶ Příslušníci Kongregace školských bratří.

⁴⁷ KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991

⁴⁸ Zákon č. 62/1869 ř. z., jímžto se ustanovují pravidla vyučování na školách obecných. Tento zákon zavedl mimo jiné osmiletou školní povinnost.

státem, zemí či obcí, a školami soukromými, které byly zřizovány nebo udržovány jiným způsobem. Školy patřící církvi spadaly podle nového školského zákona do kategorie soukromých škol. Chtěly-li tyto školy získat od Ministerstva kultu a vyučování právo veřejnosti, aby mohly vydávat svým absolventům vysvědčení rovnocenné vysvědčením ze státních (veřejných) škol, musely splnit zákonem stanovené podmínky.⁴⁹

V roce 1879 protestovali čeští biskupové proti změnám po roce 1868 a požadovali obnovení dřívějšího vlivu církve na výuku a výchovu. K nim se připojili také ostatní biskupové v předlitavských zemích Rakousko-Uherska. Požadavky biskupů zohlednila novela školského zákona z roku 1883 tak, že byl zvýšen počet výukových hodin náboženství ve školách, od učitelů byl požadován dozor při náboženských cvičeních a na učitelských ústavech byla zavedena hra na varhany, která byla dříve (v roce 1874) nahrazena hrou na housle.⁵⁰ Je nutné připomenout, že katolická církev byla po roce 1861 jen jednou z rovnoprávných církví. V době platnosti konkordátu z roku 1855 zmnožily evangelické církve počet svých škol, čímž chtěly uchránit děti svých příslušníků před vlivem katolické církve.⁵¹ Jakmile byla moc katolické církve v oblasti školství ukončena a Předlitavsko bylo možno považovat za nekonfesní součást monarchie, byla to katolická církev, především její řeholní řády a kongregace, kdo zakládal nové školy. Tentokrát byla důvodem k tomu obrana proti náboženskému indiferentismu veřejného školství.⁵²

1.3 Církevní školství v letech 1918-1950

⁴⁹ §§ 68-73 zákona č. 62/1869 ř. z.

⁵⁰ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-22]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc .

⁵¹ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁵² Tamtéž.

Po vzniku samostatného československého státu roku 1918 zůstaly v platnosti zemské a říšské zákony a školská soustava se nedočkala výrazných změn oproti stavu v rakouské monarchii. Nadále platil školský zákon č. 62/1869 ř. z., ve znění zákona č. 53/1883 ř. z., který byl zrušen až v dubnu roku 1948.⁵³ Tento zákon se však týkal jen škol obecných, měšťanských a učitelských ústavů. Gymnázia a reálky upravovalo císařské nařízení č. 393/1849 ř. z., které rovněž platilo po vzniku Československa. Zřejmě jediný zákon, který se výrazněji zapsal do prvorepublikového školství, byl tzv. malý školský zákon z roku 1922⁵⁴ – tento zákon však nijak podobu školské soustavy neupravoval.⁵⁵

Školy zřízené církví nebo náboženskou organizací existovaly nadále coby soukromé školy – byly řazeny mezi tzv. soukromé ústavy vyučovací. Na platný říšský školský zákon navázal zákon č. 189/1919 Sb. z. a n., o školách národních a soukromých ústavech vyučovacích a vychovávacích, který stanovoval podmínky zakládání soukromých škol i jejich existence včetně práva veřejnosti. Soukromým školám obecným a měšťanským, k nimž školy zřízené církví nebo náboženskou organizací náležely, povoloval zákon poskytnutí příspěvků na uhrazení nákladů osobních i věcných „z pokladny státní nebo zemské“.⁵⁶

Gymnázia a reálky zřízené církví nebo náboženskou organizací se řídily císařským nařízením č. 393/1849 ř. z., týkajícím se gymnázií a reálek obecně a císařským nařízením č. 309/1850 ř. z., kterým bylo ošetřeno vyučování nestátní, soukromé. Aby mohla soukromá škola nést název gymnázium nebo reálka, musela se v hlavních záležitostech rovnat státní škole.⁵⁷ Pro učitelské ústavy zřízené církví nebo náboženskou organizací nadále platila ustanovení říšského školského zákona č. 62/1869 ř. z. Jejich učební plán musel být schválen ministerstvem školství a učitelé museli splňovat způsobilost ke vzdělávání kandidátů učitelství. K získání práva veřejnosti bylo zapotřebí, aby se jejich učební osnovy podstatně nelišily od učebních osnov státních učitelských ústavů. Aby bylo možné na nich vydat

⁵³ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁵⁴ Zákon č. 226/1922 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských.

⁵⁵ KASPER, T.; KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008.

⁵⁶ § 13 zákona č. 189/1919 Sb. z. a n.

⁵⁷ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

maturitní vysvědčení (vysvědčení dospělosti), musely se závěrečné zkoušky konat za přítomnosti zemského školního rady, který k vydání vysvědčení musel dát souhlas.⁵⁸

V roce 1918 nastala změna ve vzájemných vztazích státu a církve, která se projevila i ve školách. Podle ministerského výnosu o náboženských úkonech z roku 1918 přestaly být náboženské úkony integrující částí náboženské výuky ve středních školách, jak to stanovila nařízení z roku 1870. Neúčast žáků na těchto úkonech proto neměla mít žádný vliv na známku z mravů ani na známku z náboženství. Současně byla zrušena povinnost profesorů mít při náboženských úkonech nad žactvem dozor. V případě obecných a měšťanských škol výnos stanovil, že účast žáků na náboženských úkonech je dobrovolná. Taktéž u žáků obecných a měšťanských škol neměla neúčast na náboženských úkonech mít vliv na známky z chování nebo náboženství a dozor učitelů při náboženských úkonech se stal nepovinným.⁵⁹

Převážnou část církevního školství v českých zemích za první republiky tvořily školy katolické. Katolický almanach z roku 1935 jich uvádí v rámci českých zemí několik desítek.⁶⁰ Byly mezi nimi zastoupeny obecné a měšťanské školy, gymnázia, reálná gymnázia, učitelské ústavy, odborné školy, případně i školy hudební aj. Nekatolických škol, tj. evangelických a židovských, bylo jen několik.⁶¹ Vzhledem k situaci v církevním školství v období první republiky lze konstatovat, že charakteristickým rysem školství této doby byl - alespoň v oblasti středního školství⁶² - jeho etatismus. Tím se naše školství lišilo od školských systémů okolních států, kde zastoupení církevního školství bylo mnohem početnější.⁶³

⁵⁸ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁵⁹ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-22]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc.

⁶⁰ In HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁶¹ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁶² Na Slovensku byla situace jiná, neboť tamní ľudové (obecné) školy zůstaly de facto školami církevními, jelikož jejich zřizovatelem byla podle nadále platných uherských zákonů církev.

⁶³ MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-22]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc.

V období Protektorátu Čechy a Morava nedošlo po právní stránce v oblasti českého základního a středního školství k výrazným změnám. Církevní školství existovalo nadále v rámci soukromých škol. Protektorátní doba však představovala oslabení vzdělávacího systému u nás, a to nejen uzavřením českých vysokých škol. Celkově docházelo ke snižování počtu škol, což se týkalo i škol zřízených církví či náboženskou organizací. Od podzimu 1942 do března 1943 bylo uzavřeno 27 českých církevních obecných škol, z 23 církevních měšťanských škol zůstaly pouze tři. Taktéž byla uzavřena téměř polovina církevních mateřských škol.⁶⁴ Důvody k jejich uzavření byly různé. Například arcibiskupské gymnázium v Praze-Bubenči bylo uzavřeno, protože jeho budova měla být přestavěna pro potřeby policie.⁶⁵ Nelze také opomenout likvidaci veřejného i soukromého vzdělávání židovských dětí.

Oživení českého školství přineslo období let 1945-1948. Školy, které byly za protektorátu zrušeny či omezeny, byly obnoveny, což se týkalo i škol církví. Ale například pražské arcibiskupské gymnázium nezískalo zpět budovu, takže výuka probíhala v arcibiskupském semináři v Praze-Dejvicích. Židovské náboženské školy po válce však obnoveny nebyly.⁶⁶

Významným předělem pro další existenci církevního školství se stal politický převrat v únoru 1948. Bez zakotvení v právních předpisech byli do škol církví nasazeni vládní zmocněnci, kteří měli za úkol hledat způsoby, jak tyto školy diskreditovat. Bez řádného odůvodnění docházelo k výměnám ředitelů necírkevními osobami. Nový školský zákon – zákon č. 95/1948 Sb., o základní úpravě jednotného školství – přinesl řadu významných změn, mezi nimiž bylo i ukončení alternativy soukromého školství. Výslovně bylo v zákoně stanoveno, že školy jsou státní.⁶⁷ Nicméně byla v zákoně ponechána naděje, že zvláštním zákonem bude již existujícím soukromým školám moci být poskytnuta výjimka. Ústava z 9. května 1948 stanovila,⁶⁸ že veškerá výchova a vyučování musejí být v souladu s výsledky

⁶⁴ DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv, 1996

⁶⁵ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ § 4 odst. 1 zákona č. 95/1948 Sb.

⁶⁸ § 14 odst. 1 Ústavy Československé republiky č. 150/1948 Sb.

vědeckého bádání. Za jediný vědecký světový názor byl tehdy uznán marxismus-leninismus, z čehož vyplývalo, že ústavní požadavek nemohla žádná škola zřízená církví splnit. Školy církví se tak postupně, převážně v průběhu roku 1949, měnily ve školy státní. Poslední zbytky církevního školství bylo zlikvidováno v dubnu 1950 při nezákonném přepadení mužských klášterů a deportací řeholníků.⁶⁹ Tím byla přerušena tisíciletá tradice církevního školství u nás. Výchovu a vzdělávání přebírá na čtyři desítky let do svých rukou československý stát.

⁶⁹ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

2 CÍRKEVNÍ ŠKOLY V ČESKÉ REPUBLICĚ

2.1 Vznik církevních škol

Listopadové události v Československé socialistické republice roku 1989 znamenaly celospolečenskou změnu ve všech oblastech lidského života včetně školství a vzdělávání. Dá se říci, že z historického hlediska byly prakticky okamžitě po událostech, které se odehrály dne 17. listopadu 1989, tj. už ve školním roce 1990/1991, znovu obnoveny některé zrušené církevní školy. Značný podíl na tom nesla organizace, která byla ustanovena koncem ledna 1990. Její název zněl Ústředí křesťanských škol.⁷⁰ Tato organizace se zabývala zakládáním a znovuobnovováním všech typů škol až po úroveň terciárního vzdělávání.

Zmíněnému vzniku Ústředí křesťanských škol jen několik měsíců po listopadových událostech roku 1989 předcházela činnost podzemní skupiny katolicky orientovaných pražských právníků pod vedením teologa Dr. Otto Mádra⁷¹, která působila v Československu už na konci osmdesátých let dvacátého století a která se v září roku 1989 údajně zabývala i myšlenkami na obnovení církevních škol.⁷² Časová souslednost událostí však revoluční změnou poměrů v poměrně krátkém čase úvahy členů této skupiny předběhla, a tak její činnost posloužila jen jako jakási inspirace pro další reálné kroky výše zmíněné polistopadové organizace Ústředí křesťanských škol.

Důležitým porevolučním milníkem, od kterého existují právní podmínky pro vznik církevních škol, byla 28. schůze Federálního shromáždění ČSSR, která dne 3. května přijala dva zákony, jimiž se církevní školy zavádějí. První z nich byl Ústavní zákon č. 161/1990 Sb.,⁷³ který vložil do článku 24 odst. 2 týkajícího se bezplatnosti vzdělávání větu: "V soukromých školách a církevních školách se může právo na vzdělání zajišťovat za úplatu."

⁷⁰ Arcibiskupství pražské: Historie našeho církevního školství. [online]. 2014 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.apha.cz/historie-naseho-cirkevniho-skolstvi>.

⁷¹ HORÁK, Záboj. *Církev a české školství*. 2011. Praha: Grada Publishing, 2011.

⁷² Tamtéž.

⁷³ Ústavní zákon, kterým se mění ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění ústavního zákona č. 62/1978 Sb.

A současně byl vypuštěn v témže článku odst. 3, který zněl: „Veškerá výchova a všechno vyučování jsou založeny na vědeckém světovém názoru a na těsném spojení školy se životem a prací lidu.“ Druhým zákonem, který společná schůze Federálního shromáždění projednala a schválila, byl zákon č. 171/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 29/1984 Sb., o soustavě základních a středních škol (školský zákon), tedy první polistopadová novela školského zákona. Tento zákon doplňuje původní školský zákon o část osmou A s názvem „Školy soukromé a školy církevní“, která obsahuje tři nové paragrafy: § 57a, § 57b a § 57c. Paragraf 57a řeší postavení soukromých škol, paragraf 57b se přímo dotýká škol církví (církevních) a škol náboženských organizací, označovány dále jako „církevní školy“. Církevní školy se stejně jako školy soukromé stávají školami podle školského zákona a ve věcech plnění povinné školní docházky a věcech všeobecně pedagogických spadají pod příslušné ministerstvo školství. Paragraf 57c zajišťuje, že vzdělání získané v soukromých školách a církevních školách je rovnocenné vzdělání získanému v ostatních školách podle školského zákona. Bližší podmínky pro zřizování a činnost církevních škol měly být stanoveny ministerskou vyhláškou. U soukromých škol určuje § 57a vládám republik, aby stanovily nařízením podmínky a výši poskytování dotací soukromým školám. Pro církevní školy toto určeno není, čímž zákonodárce výrazně odlišil církevní školy od soukromých a přiblížil je školám státním. Takové bylo koneckonců také stanovisko ministerstva školství při řešení otázek ohledně vzniku církevních škol a jejich financování. Náklady církevních škol měly být hrazeny státem podobným způsobem jako náklady škol státních. „Ministerstvo vycházelo z toho, že církve budou na provoz jimi zřizovaných škol dohlížet a tyto školy nebudou založeny jako instituce provozované za účelem zisku.“⁷⁴ Důležitou konzultační roli při tvorbě zákona č. 171/1990 Sb. a taktéž při tvorbě vyhlášky z něj vycházející – vyhlášky č. 452/1991 Sb., o zřizování a činnosti církevních škol a náboženských společenství, která vznikala v průběhu roku 1990 a byla kodifikována v září 1991, mělo Ústředí křesťanských škol.

Dne 13. prosince 1990 vstoupila v platnost další norma – zákon č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství, která měnila dosavadní systém řízení základních a středních škol školskými odbory tehdejších národních výborů a zaváděla systém tzv. odvětvového řízení. Jeho představiteli se staly školské úřady v tehdejších okresech

⁷⁴ HORÁK, Z. *Církve a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 62

a nejnámější díl správních funkcí vůči školám byl přiřknut ministerstvu školství, které už neřídilo školy pouze pedagogicky, jak tomu bylo před tím, ale i správně, přičemž tyto pravomoci na něj přešly z tehdejšího ministerstva vnitra. Zákon také přenesl část zřizovatelských funkcí ze státu na obce a ustanovil samosprávné orgány na úrovni okresů – školské rady.⁷⁵

Další důležitou událostí pro obnovení československého církevního školství po roce 1989 bylo přijetí právních norem, které římskokatolické církvi navracely kláštery znárodněné po únorových událostech roku 1948. Na základě těchto, pro české církevní školství klíčových zákonů, zákona č. 298/1990 Sb., o úpravě některých majetkových vztahů řeholních řádů a kongregací arcibiskupství olomouckého a zákona č. 338/1991 Sb., který měnil a doplňoval zákon předchozí, kdy bylo navraceno 113 klášterních objektů na území České republiky,⁷⁶ mohly školy znovu vzniknout a začít vyvíjet svou činnost.

Na základě nabytí účinnosti novely školského zákona (zákona č. 171/1990 Sb.) ke dni 1. června 1990, mohly od počátku školního roku 1990/1991 začít působit první církevní školy: Bratrská škola – církevní základní škola v Praze 7, Dívčí katolická střední škola v Praze 1, která sídlila v prostorách kláštera Křižovníků s červenou hvězdou, Základní škola svatých Voršily v Praze 1 a první církevní gymnázium – Biskupské gymnázium v Brně, které navázalo na tradice zrušeného, jezuity vedeného brněnského biskupského gymnázia (viz obr. 1.).⁷⁷

Pro další zakládání církevních škol byla směrodatná ustanovení zákona č. 308/1991 Sb., o církvích a již výše zmíněné vyhlášky č. 452/1991 Sb., o zřizování a činnosti církevních škol a náboženských společenství, která stanovila, že zřídit církevní školu může státem uznaná církev a náboženská společenství. Po církevních školách uvedených v předchozím odstavci následovaly další církevní školy, které navazovaly na tradici církevních škol, jež byly postupně po únoru 1948 státními orgány zlikvidovány.⁷⁸ Ve školním roce 1992/1993

⁷⁵ WALTEROVÁ, Eliška. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury.

⁷⁶ TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církev v České republice*. 2002. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002.

⁷⁷ HORÁK, Zboj. *Církev a české školství*. 2011. Praha: Grada Publishing, 2011.

⁷⁸ Z historie: stručná historie a současnost církevního školství v ČR. *Církevní školství.cirkev.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Z-historie-1>

bylo v síti škol České republiky zařazeno celkem 51 církevních škol a školských zařízení, z toho bylo 7 mateřských škol, 9 základních škol, 8 gymnázií, 17 středních odborných škol, 3 střední odborná učiliště, 2 speciální školy a 5 školských zařízení.⁷⁹

Obrázek 1: Zřizovací listina Biskupského gymnázia v Brně z 24. dubna 1990

BISKUPSTVÍ BRNĚNSKÉ

PETROV 8 - PSC 601 43 - Telefon: 274 50 / sekret. 254 47 / účtárna 249 51 / služby 274 60

CÍSLO 1335 V BRNĚ DNE 24.4.1990
VEC: K CÍS.
PŘÍLOHY:

Zřizovací listina biskupského gymnázia

Na základě předběžného souhlasu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky se zřizování biskupského gymnázia v Brně a jeho zařazením do sítě středních škol pro školní rok 1990/91 ze dne 28.3.1990

z ř i z u j i

s platností od 1. července 1990

b i s k u p s k é g y m n á z i u m se sídlem v B r n ě.

Ředitelem gymnázia jmenuji samostatným jmenovacím dekretem PhDr. Petra H r u š k u, bytem Brno, Stamicova 1, nar. 6.1.1962, který je zmocněn činit veškeré právní úkony související s konstitováním biskupského gymnázia v Brně.

 + Vojtěch Cikrle
ThLic. Vojtěch Cikrle
brněnský biskup

Zdroj: HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3623-5. s. 77.

⁷⁹ SMOLKA, R. *Církevní školy v České republice (Školní rok 1992/93)*. Praha: ÚIVZ, 1992

2.2 Pojem „církevní škola“

Z předchozích kapitol sice vyplývá, co je možné chápat pod pojmem „církevní škola“, tj. v první řadě školu založenou církví anebo náboženskou společností, přesto si tento pojem zaslouží více pozornosti. Pedagogický slovník uvádí pod heslem církevní škola, že se jedná o „druh alternativní školy zdůrazňující náboženskou výchovu a morálku v duchu určité konfese (křesťanské, židovské aj.).“⁸⁰ Zařazení církevních škol ke školám alternativním znamená, že představují alternativu ke školám státním či veřejným, a to právě zdůrazněním náboženské výchovy a morálky vycházející z učení dané církve, případně náboženství. J. Průcha hovoří v tomto kontextu o specifichostech pedagogických a didaktických církevních škol a současně poukazuje na skutečnost, že církevní školy nebývají v českých publikacích pojednávajících o alternativních školách uváděny, což je nesprávné.⁸¹ Lze tedy vyvodit, že církevní školy jsou vnímány jako školy podobající se školám veřejným a lišící se od nich pouze typem svého zřizovatele, anebo jako školy teologické, jak bylo zmíněno v úvodu práce.

Každopádně je třeba se přiklonit k tvrzení, že církevní školy představují alternativu ke školám veřejným, a to nejen z hlediska specifichostí pedagogických a didaktických. V českém právním prostředí po roce 1989, jak je patrné z kapitoly 2.1, představují církevní školy alternativu ke školám veřejným, neboť na ně není nahlíženo jako na školy soukromé, a jsou tedy spolu se školami veřejnými „nesoukromé“. Jako by byly také zřízeny za účelem uspokojování potřeb veřejného zájmu na rozdíl od škol soukromých, u nichž se předpokládalo, že jsou zřizovány za účelem dosahování zisku. Až do roku 1950 byly církevní školy v Československu a před tím též v rakouské monarchii ze zákona řazeny ke školám soukromým, kterým bylo dovoleno koexistovat vedle škol veřejných. Tehdejší přívlastek „soukromý“ je třeba chápat jako opositum k „veřejný“. Církevní školy vzniklé

⁸⁰ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2003

⁸¹ PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál, 2012

po roce 1989 získaly v jistém ohledu veřejný (veřejnoprávní) charakter⁸², avšak na druhé straně sdílejí některé znaky i se školami soukromými, například mohou vybírat školné. Církevní školy stojí tedy mezi školami veřejnými a soukromými a představují – jak vyplývá z právních předpisů – samostatnou kategorii škol.

V tomto smyslu se jedná o novodobý jev, čemuž odpovídá také koncepce této diplomové práce. Její první kapitola sice pojednává o vývoji církevního školství, avšak pojem „církevní škola“ se v ní neobjevuje. Celé tisícileté období až do roku 1950 vytváří historické pozadí tomu, co dnes nazýváme církevními školami, jejichž vzniku a charakteristice se věnuje teprve kapitola druhá. Čtyřicetileté období komunistické diktatury znamená významný předěl, jenž se vyznačuje neexistencí církevního školství na území České republiky. Rehabilitaci církví, ale také rehabilitaci soukromého podnikání, které nastaly po Listopadu 1989, lze dát do souvislostí s tím, že v roce 1990 vytvořili zákonodárci dvě kategorie: „církevní škola“ a „soukromá škola“, jak bylo popsáno v kapitole 2.1. Teprve od tohoto momentu je možné hovořit o církevních školách v dnešním slova smyslu.

Pojem „církevní škola“ obsažený v právních předpisech však stávající školský zákon č. 561/2004 Sb. při rozlišování škol neužívá, na rozdíl od jemu předcházejícímu školskému zákonu. Tento pojem nahrazuje pojmem „škola zřizovaná registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy“.⁸³ Tímto existencí církevních škol jakožto samostatné kategorie škol není nijak dotčena.

2.3 Právní úprava církevních škol od roku 1993 do současnosti

Ústavním zákonem č. 542/1992 Sb., o zániku České a Slovenské Federativní Republiky došlo k rozdělení Československa a vzniku samostatného českého státu, jehož prvními

⁸² Veřejný (veřejnoprávní) charakter může mít ale za určitých podmínek také soukromá škola.

⁸³ Viz poznámka 100

publikovanými zákony byla Ústava České republiky⁸⁴ a Listina základních práv a svobod,⁸⁵ která stanoví v čl. 16 odst. 1, že každý má právo svobodně projevit své náboženství mimo jiné i vyučováním. V čl. 16 odst. 2 je církvím a náboženským společnostem dáno právo zřizovat církevní instituce nezávisle na státních orgánech. Dále hovoří Listina základních práv a svobod v čl. 33 odst. 3 o právu zřizovat jiné školy než státní a vyučovat na nich, avšak to jen za podmínek stanovených zákonem; na těchto školách se připouští vzdělávání za úplatu. Protože Česká republika převzala Listinu základních práv a svobod z ústavního pořádku České a Slovenské Federativní Republiky, nevznikl důvod ke změně v zákonech, jež zůstaly v platnosti

Novela školského zákona v roce 1995⁸⁶ zavedla do českého vzdělávacího systému vyšší odborné školy. Tím byla dána možnost rozšířit církevní školství o nový typ školy, čehož církve a náboženské organizace začaly využívat. Novela zákona o státní správě a samosprávě ve školství,⁸⁷ která navazovala na novelu školského zákona, nově upravovala zařazování škol do sítě škol, předškolních zařízení a školských zařízení a vyřazování z ní. Na rozdíl od jiných škol zařazených do sítě podle dřívějších předpisů byly církevní školy zproštěny povinnosti předkládat žádost o zařazení do sítě a byly považovány za již do sítě zařazené podle nového zákona.

Změnu ve financování církevních škol přineslo zřízení krajů, jež bylo upraveno zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení) a zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze⁸⁸. Čtrnácti vyšším samosprávným celkům (krajům a hlavnímu městu Praze) tak byly dány samosprávné kompetence a současně na ně byla přenesen výkon státní správy ve věcech daných zákonem. Zákonem č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o okresních úřadech a zákonem o hlavním městě Praze, byl novelizován zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, na základě čehož přestaly být církevními školám a školským

⁸⁴ Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁸⁵ Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

⁸⁶ Zákon č. 138/1995 Sb.

⁸⁷ Zákon č. 139/1995 Sb.

⁸⁸ Vyšší územní samosprávné celky byly vytvořeny ústavním zákonem č. 347/1997 Sb.

zařízením přidělovány finanční prostředky školskými úřady. Tento úkol připadl přímo ministerstvu.

V roce 2002 začíná platit pro dnešní stav věcí aktuální právní norma – zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání, který zrušil a nahradil dřívější zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a rovněž zákon č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností. Tento zákon nově upravil pravidla pro registraci církve a náboženské společnosti, získání oprávnění pro výkon zvláštních práv, ale také vzniku církevních právnických osob. Církev a náboženské společnosti působící v České republice lze rozdělit do tří kategorií. Zaprvé se jedná o církev a náboženské společnosti neregistrované. Nesplňuje-li církev a náboženská společnost například zákonem stanovený početní cenzus 300⁸⁹ dospělých osob, kteří jsou občany České republiky nebo cizinci s trvalým pobytem v České republice a kteří se hlásí k této církvi a náboženské společnosti, nemůže být zaregistrována. Druhou kategorií tvoří církev a náboženské společnosti registrované, třetí kategorií pak registrované církev a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění pro výkon zvláštních práv.

Z hlediska církevních škol je směrodatná třetí kategorie. Jedním ze zvláštních práv, k jehož výkonu získaly takovéto církev a náboženské společnosti oprávnění, představuje právo zřizovat církevní školy. To je stanoveno v § 7 odst. 1 písm. e) tohoto zákona. Dalším právem je dle § 7 odst. 1 písm. a) právo vyučovat náboženství na státních školách podle zvláštního předpisu.⁹⁰ Návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv může podle § 11 odst. 1 podat registrovaná církev a náboženská společnost, která:

⁸⁹ Zákon č. 161/1992 Sb., o registraci církví a náboženských společností pouze doplňoval zákon č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností a stanovoval početní cenzus 10 tisíc dospělých osob s trvalým pobytem na území České republiky hlásících se k církvi a náboženské společnosti anebo 500 dospělých osob s trvalým pobytem na území České republiky zletilých občanů ČR pro církev a náboženské společnosti, které jsou členy Světové rady církví.

⁹⁰ K dalším zvláštním právům, k jejichž výkonu mohly církev a náboženské společnosti získat podle zákona č. 3/2002 Sb. § 7 odst. 1 oprávnění, patří právo pověřit osoby vykonávající duchovenskou činnost k výkonu duchovenské služby v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, zabezpečovací detence, ochranné léčení a ochranná výchova, právo být financována podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností, právo konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle zvláštního právního předpisu a právo zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství, je-li tato povinnost tradiční součástí učení církve a náboženské společnosti nejméně 50 let; tím není dotčena povinnost překazit trestný čin uložená zvláštním zákonem.

- je registrována ke dni návrhu nejméně deset let,
- zveřejňovala každoročně deset let před podáním tohoto návrhu výroční zprávy o činnosti za kalendářní rok,
- plní řádně závazky vůči státu a třetím osobám,
- je bezúhonná.⁹¹

Dále je nutné dle § 11 odst. 4, aby návrh na přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv, který registrovaná církev a náboženská společnost podává, obsahoval v originále podpisy tolika zletilých občanů České republiky nebo cizinců s trvalým pobytem v České republice hlásících se k této církvi a náboženské společnosti, kolik činí nejméně 1 promile obyvatel České republiky podle posledního sčítání lidu.

Na církve a náboženské společnosti, které ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona vyvíjely svou činnost jako registrované ze zákona, se pohlíží jako na registrované podle tohoto zákona a rozsah oprávnění k výkonu zvláštních práv, které měly tyto církve a náboženské společnosti ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstal zachován. Existence žádné z církevních škol tak nebyla ohrožena. V současné době je v Rejstříku církví a náboženských společností vedeném Ministerstvem kultury ČR registrováno 37 církví⁹² a náboženských společností, z nichž 21 bylo registrováno již podle zákona č. 308/1991 Sb. Těmto církvím bylo také uděleno oprávnění k výkonu zvláštních práv, a to buď všech, anebo jen některých. Oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy bylo uděleno 11 církvím a náboženským společnostem a k výkonu zvláštního práva vyučovat náboženství na státních školách taktéž 11 církvím a náboženským společnostem, přičemž pouze v 7 případech se jedná o totožné subjekty. Údaje týkající se těchto dvou zvláštních práv registrovaných církví a náboženských společností obsažené v Rejstříku církví a náboženských společností jsou zaznamenány do tabulky (viz tabulka 1.). Nezískání oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školu však nevylučuje možnost, aby církev a náboženská společnost založila školu soukromou.

⁹¹ Doplněno zákonem č. 420/2011 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

⁹² Viz Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností vedený Ministerstvem kultury ČR. [cit. 2014-10-31]. Dostupné na : http://www3.mkcr.cz/cns_internet/

Tabulka 1 – Vybraná zvláštní práva církví a náboženských společností

<i>Registrované církve a náboženské společnosti</i>	<i>Zvláštní právo vyučování náboženství na státních školách</i>	<i>Zvláštní právo zřizování církevních škol</i>
Apoštolská církev	ano	ano
Bratrská jednota baptistů	ne	ano
Církev adventistů sedmého dne	ano	ano
Církev bratrská	ne	ano
Církev československá husitská	ano	ano
Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	ne	ne
Církev řeckokatolická	ne	ne
Církev římskokatolická	ano	ano
Českobratrská církev evangelická	ano	ano
Evangelická církev augsburského vyznání v České republice	ne	ne
Evangelická církev metodistická	ne	ne
Federace židovských obcí v České republice	ne	ano
Jednota bratrská	ne	ano
Křesťanské sbory	ano	ne
Luterská evangelická církev a.v. v České republice	ano	ne
Náboženská společnost českých unitářů	ano	ano
Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	ano	ne
Novoapoštolská církev v České republice	ne	ne
Pravoslavná církev v českých zemích	ne	ne
Slezská církev evangelická augsburského vyznání	ano	ano
Starokatolická církev v České republice	ano	ne

Další úprava, kterou přinesl zákon č. 3/2002 Sb., se týkala právnických osob, které odvozovaly svou právní subjektivitu od církví a náboženských společností. V § 6 odst. 2 tohoto zákona došlo oproti zákonu č. 308/1991 Sb. k omezení vzniku těchto právnických osob pouze na ty, jejichž účelem je organizace, vyznávání a šíření náboženské víry. Školy se církevními právnickými osobami tedy nemohly stát. Dříve evidovaných subjektů se změna však netýkala. Ustanovení § 6 odst. 2 bylo zrušeno nálezem ústavního soudu vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb. Novela zákona o církvích a náboženských společnostech (zákon č. 495/2005 Sb.), která mimo jiné nahradila termín „církevní právnická osoba“ termínem „právnická osoba založená registrovanou církví a náboženskou společností a evidovaná podle tohoto zákona“, případně zkráceně "evidovaná právnická osoba", umožňuje církvím a náboženským společnostem evidovat podle tohoto zákona pouze církevní instituce za účelem vyznávání náboženské víry anebo účelová zařízení pro

poskytování charitativních služeb. Tento zákon výslovně stanovuje, že další právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi, jež zákon nevyjmenovává, mohou být registrovány podle jiných zákonů. Pro školy se již nabízela možnost školské právnické osoby, kterou přinesl nový školský zákon č. 561/2004 Sb.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) nahradil několikrát upravovaný „starý“ školský zákon č. 28/1984 Sb., ale také zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství či zákon č. 76/1978 Sb., o školských zařízeních⁹³. Významné změny, které tento nový školský zákon přinesl, se týkají celého regionálního školství včetně církevních škol, které jsou jeho součástí. Právní úprava regionálního školství daná tímto zákonem je v platnosti do dnešních dnů. Právní postavení církevních škol upravuje školský zákon v § 8, podle něhož registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů, jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle tohoto zákona. Název právnické osoby vykonávající činnost školy nebo školského zařízení, případně i více škol a školských zařízení, musí obsahovat označení druhu nebo typu školy nebo školského zařízení. Například v Praze působí 31 právnických osob vykonávajících činnost školy nebo školského zařízení, z nichž 29 má formu školských právnické osoby a ve zbylých dvou případech se jedná o společnost s ručením omezeným a obecně prospěšnou společnost.⁹⁴ Bez ohledu na formu právnické osoby se církevní školy musejí řídit ustanoveními právních předpisů z oblasti školství do takové míry, jak je v těchto předpisech stanoveno.

Školská právnická osoba je novou formou právnické osoby, kterou zavedl školský zákon č. 561/2004 Sb. ⁹⁵ „Školská právnická osoba je právnickou osobou zřízenou podle tohoto zákona, jejíž hlavní činností je poskytování vzdělávání podle vzdělávacích programů uvedených v § 3 a školských služeb podle tohoto zákona.“⁹⁶ Zřizovatelem školské

⁹³ Zákon č. 561/2004 Sb. zrušil celkem 16 zákonů.

⁹⁴ Viz Rejstřík škol a školských [cit. 2014-10-31]. Dostupné na: <http://rejskol.msmt.cz/>

⁹⁵ Školská právnická osoba je upravena paragrafy 124 -140 tohoto zákona.

⁹⁶ § 124 odst. 1

právnícké osoby může být ministerstvo, kraj, obec, svazek obcí anebo jiná právnická či fyzická osoba. Školská právnická osoba vzniká dnem zápisu do Rejstříku školských právnických osob vedeného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Orgánem školské právnické osoby je ředitel, který je statutárním orgánem, a v případě neveřejné školy, což se týká i církevních škol, navíc ještě rada, která má nejméně 3 a nejvýše 15 členů.⁹⁷ Školská právnická osoba užívá ke své činnosti vlastní majetek, majetek vypůjčený nebo pronajatý. Školská právnická osoba může vedle své hlavní činnosti vykonávat doplňkovou činnost, a to takovou, která navazuje na její hlavní činnost nebo slouží k účelnějšímu využití odbornosti jejích zaměstnanců a majetku.

2.4 Současné církevní školy

„Církevní školy jsou zajímavou množinou. I rodiče bez víry častokrát raději strpí náboženství jako předmět anebo pravidelné mše, kterými jejich dítě povinně projde, jen aby se vzdělávalo v prostředí, které prakticky nezná drogy ani šikanu. A to není všechno. Od chvíle, kdy bývalý ministr školství Dobeš zveřejnil žebříček nejlépe umístěných středních škol u státní maturity, křesťanská gymnázia dostala – a zřejmě i zaslouženě – punc nejvyšší kvality, který se přenáší i na ostatní typy církvemi zřizovaných škol.“⁹⁸ A s církevními školami se lze v rámci českého školského systému setkat na všech stupních, tedy od škol mateřských a škol zajišťujících povinnou školní docházku až po školy poskytující vzdělání pokračující po ukončení povinné školní docházky. Přitom se postavení a úloha církevních škol a vnímání jejich poslání v proměnách času mění, jak bylo popsáno v předchozích kapitolách. Přesto v nedávné minulosti, ale i dnes, církevními školami procházela pouze menší část dětí, žáků a studentů příslušného vyznání. Nicméně pro církevní školy je typická otevřenost těchto škol i žákům a studentům, kteří přísluší k jiným vyznáním anebo se nehlásí k vyznání žádnému.⁹⁹

⁹⁷ Tato forma tak ve výsledku dává možnost efektivnějšího řízení ze strany zřizovatele, který může převést většinu svých pravomocí na radu školské právnické osoby, a větší míry autonomie z hlediska právní subjektivity školy.

⁹⁸ HUSNÍK, P. Nevěřící volí církevní školu hlavně kvůli bezpečnému prostředí. *Učitelské noviny*. 2012, č. 22 [online]. [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6710>

⁹⁹ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada, 2011.

Církevní školy se od ostatních škol liší typem zřizovatele¹⁰⁰, kterým je v jejich případě registrovaná církev a náboženská společnost, které bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, jak bylo již objasněno výše. Počty jednotlivých druhů škol jednak v členění na druh školy (stupeň) a jednak dle zřizovatele v České republice ke dni 29. 2. 2012 shrnuje následující tabulka (obr. 2). Aktuální stav ke dni 31. 10. 2014 vyplývající z Rejstříku škol a školských zařízení,¹⁰¹ který se týká pouze škol církevních, se oproti údajům v tabulce liší a činí: 46 mateřské škol, 43 základních škol, 39 středních škol, 2 konzervatoře, 12 vyšších odborných škol a 3 základní umělecké školy. Ze srovnání je patrné, že během dvou posledních let bylo založeno (zapsáno do rejstříku) 13 církevních škol, z toho 10 mateřských škol, 1 základní škola a 2 střední školy, a v jednom případě, u základní umělecké školy, došlo k výmazu z rejstříku. Celkově je v rejstříku zapsáno 145 církevních škol, přičemž jedna právnická osoba může vykonávat činnost i několika škol.

¹⁰⁰ Školský zákon č. 561/2004 Sb., konkrétně v § 8, nepřímou rozčleňuje školy podle zřizovatele takto:

- Školy zřizované jednotlivými ministerstvy, které zákon výslovně jmenuje:
 - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – zřizuje školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace dle zvláštního právního předpisu;
 - dále však také Ministerstvo obrany, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo spravedlnosti – zřizují školy a školská zařízení jako organizační složky státu nebo jejich součástí;
 - a Ministerstvo zahraničních věcí – zřizuje školy při diplomatické misi nebo konzulárním úřadu České republiky jako součást těchto úřadů;
- kraj, obec a dobrovolný svazek obcí – zřizuje školy a školská zařízení obdobně jako Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, tj. jako školské právnické osoby nebo státní příspěvkové organizace dle zvláštního právního předpisu;
- registrované církve a náboženské společnosti, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy;
- ostatní právnické nebo fyzické osoby – zřizují školy a školská zařízení jako školské právnické osoby nebo jako právnické osoby podle zvláštních právních předpisů (např. Obchodní zákoník), jejichž předmětem činnosti je poskytování vzdělávání nebo školských služeb podle Školského zákona.

¹⁰¹ Viz Rejstřík škol a školských [cit. 2014-10-31]. Dostupné na: <http://rejskol.msmt.cz/>

Obrázek 2: Počty jednotlivých škol v členění na zřizovatele školy (ke dni 29.2.2012)

Druh školy a školského zařízení	Zřizovatel						
	MŠMT	kraj	obec	soukromník	církev	j.ú.o.	Celkem
Školy							
Vzdělávací soustava							
Mateřské školy	8	75	4662	150	36	0	4931
Základní školy	48	291	3645	85	42	0	4111
Střední školy	34	973	24	321	37	4	1393
Konzervatoře	1	12	0	3	2	0	18
Vyšší odborné školy	0	112	0	49	12	7	180
Základní umělecké školy	1	241	229	44	3	0	518
Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky	0	35	0	13	0	0	48

Zdroj: upraveno z: Vzdelávací služby [online], © 2014 [cit. 2014-04-29]. Dostupné na: <<http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/vzdelavaci-soustava/pocty-skol-sz-zrizovatel.pdf>>.

V tabulce 1 (viz kap. 2.3) je patrné, že oprávnění k výkonu zvláštního práva zakládat církevní školy získalo 11 církví a náboženských společností: Apoštolská církev, Bratrská jednota baptistů, Církev adventistů sedmého dne, Církev bratrská, Církev československá husitská, Církev římskokatolická, Českobratrská církev evangelická, Evangelická církev metodistická, Federace židovských obcí, Jednota bratrská, Náboženská společnost českých unitářů a Slezská církev evangelická augsburského vyznání. Kromě Náboženské společnosti českých unitářů, které bylo oprávnění k výkonu tohoto zvláštního práva přiznáno jako poslední z jedenácti uvedených,¹⁰² jsou všechny ostatní církve a náboženské společnosti zřizovateli církevních škol.

Největší počet zřízených škol náleží římskokatolické církvi, jejíž církevní organizace (biskupství, řády a kongregace, farnosti aj.) jsou zřizovateli více než dvou třetin církevních škol v ČR, druhým nejpočetnějším zřizovatelem jsou organizace Českobratrské církve evangelické.¹⁰³ Římskokatolická církev eviduje celkem 14 mateřských, 22 základních a 13 středních odborných škol, 18 gymnázií, 5 vyšších odborných

¹⁰² Usnesení vlády České republiky č. 586/2014

¹⁰³ HORÁK, Z. *Církve a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

škol a 25 školských zařízení¹⁰⁴ a Českobratrská církev evangelická 1 základní školu, 2 střední školy, 1 konzervatoř, 2 vyšší odborné školy.¹⁰⁵

2.5 Financování církevních škol

Způsob financování církevních škol, ale i církevních školských zařízení se v jistých ohledech liší od způsobů financování škol a školských zařízení zřízených jinými subjekty. Obecně pro financování církevních škol platí, že jejich neinvestiční náklady, tedy ty, jež se týkají prostředků spotřebovávaných v průběhu sledovaného období (především mzdové náklady či některé materiální náklady), jsou hrazeny ze státního rozpočtu. Finanční prostředky nad rozsah finančních prostředků státního rozpočtu poskytovaných podle školského zákona hradí právnické osoby, které vykonávají činnost škol a školských zařízení, z dalších finančních zdrojů, zejména z vlastních příjmů, z prostředků zřizovatele, popřípadě jiných osob. Investiční výdaje církevních škol jsou až na výjimky záležitostí zřizovatele.

Financování církevních škol ze státního rozpočtu je upraveno školským zákonem. Podle § 160 odst. 1 se ze státního rozpočtu poskytují finanční prostředky školám a školským zařízením zřizovaným registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy (s výjimkou jazykových škol s právem státní jazykové zkoušky), a to na platy, náhrady platů nebo mzdy a náhrady mezd, na odměny za pracovní pohotovost, odměny za práci vykonávanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr a odstupné, na výdaje na úhradu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a na úhradu pojistného na všeobecné zdravotní pojištění, na přiděly do fondu kulturních a sociálních potřeb a ostatní náklady vyplývající z pracovněprávních vztahů, výdaje na nezbytné zvýšení

¹⁰⁴ Římskokatolická církev v Česku. *Wikipedie: Otevřená internetová encyklopedie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_c%C3%ADrkev_v_%C4%8Cesku

¹⁰⁵ Evangelická akademie. *Českobratrská církev evangelická* [online]. 2014 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.e-cirkev.cz/rubrika/592-Evangelicka-akademie/index.htm>

nákladů spojených s výukou dětí, žáků a studentů zdravotně postižených, výdaje na učební pomůcky, výdaje na školní potřeby a na učebnice, pokud jsou podle tohoto zákona poskytovány bezplatně, a rovněž výdaje na další vzdělávání pedagogických pracovníků, na činnosti, které přímo souvisejí s rozvojem škol a kvalitou vzdělávání, na další nezbytné neinvestiční výdaje spojené s provozem škol a školských zařízení a na výdaje na pořízení a zhodnocení dlouhodobého majetku, jedná-li se o učební pomůcky.

Tyto finanční prostředky rozepisuje ministerstvo školství prostřednictvím normativů a poskytuje formou dotace podle zákona o rozpočtových pravidlech¹⁰⁶ právnickým osobám vykonávajícím činnost církevních škol a školských zařízení zřizovaných registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy. Normativy stanoví ministerstvo jako průměrný roční objem výdajů připadajících na jednotku výkonu v daném oboru vzdělání a formě vzdělávání nebo v dané školské službě. Jedná se tedy o oborové normativy. Tyto normativy vydává ministerstvo také s ohledem na poskytování dotací soukromým školám, a to ve smyslu ustanovení zákona č. 306/1999 Sb.¹⁰⁷ Normativy pro příslušný kalendářní rok stanoví ministerstvo nejpozději do 31. ledna a zveřejní je ve Věstníku MŠMT. „Zákon č. 132/2000 Sb. stanoví, že školám a školským zařízením, jejichž zřizovatelem jsou církve, přiděluje MŠMT ČR v celém rozsahu finanční prostředky vyčleněné ze státního rozpočtu. Tyto finanční prostředky jsou poskytovány přímým převodem z účtu MŠMT na účty jednotlivých příjemců dotace, a to měsíčně. Způsob stanovení výše dotace je zakotven v § 160 a § 162 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).“¹⁰⁸

Vedle normativního financování církevních škol existuje pro církevní školy možnost programového financování. Finanční prostředky na rozvojové programy, případně také na pokusná ověřování, poskytuje podle § 163 školského zákona církevním školám ministerstvo. Programové financování je pouze doplňkovým způsobem financování s tím,

¹⁰⁶ Zákon č. 218/2000 Sb., rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), který je v praxi označován jako „velká rozpočtová pravidla“.

¹⁰⁷ Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením

¹⁰⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Financování PŘO v roce 2007. [online]. 2013 [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: http://msmt.cz/file/1502_1_1/download/

že ne všechny programy, které Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy vyhláší, jsou vhodné a určené pro církevní školy¹⁰⁹. Dotace poskytnuté církevním školám v souladu s § 14 zákona č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech musí být finančně vypořádány podle vyhlášky č. 52/2008 Sb., kterou se stanoví zásady a termíny finančního vypořádání vztahů se státním rozpočtem.

Církevní školy, obdobně jako soukromé školy, mohou od svých žáků, jak bylo již zmíněno v předchozí kapitole, vybírat za vzdělávání úplatu, která je příjmem právnické osoby. Mnohé církevní školy se snaží vybírání školného vyhnout. „Není cílem zavést toto školné plošně, protože církevní školy v něm nevidí vylepšení svého rozpočtu. Nicméně se toto školné vybírá povětšinou právě na gymnáziích, především pro zkvalitnění výchovně vzdělávacího procesu – např. pro možnost větší pestrosti jazykové výuky, dělení do více skupin, na nákup různých výukových materiálů, zahraniční kontakty, pro zlepšení technického vybavení školy (zejména v oblasti informačních technologií), prostředky do sportovní oblasti (vybavení sportovišť, různé výjezdy)“.¹¹⁰ Na financování církevních škol se podílejí také zřizovatelé těchto škol. Financování církevních škol ze strany katolické církve pochází zejména ze sbírek, které vypisují diecéze, v omezeném rozsahu poskytují finanční prostředky řády a kongregace a diecéze z příjmů pocházejících například z pronájmů.¹¹¹

2.6 Církevní gymnázia

Vzhledem k tématu diplomové práce je třeba zaměřit v rámci církevních škol více pozornosti na církevní gymnázia. V současné době působí v České republice dvacet církevních gymnázií. Jak již bylo uvedeno v kap. 2.1, zcela první církevní gymnázium po Listopadu 1989 – Biskupské gymnázium v Brně – bylo založeno již v roce 1990. To bylo

¹⁰⁹ Z elektronické korespondence ze dne 12.5. 2014 s Mgr. Martinem Čechem, vedoucím sekce církevního školství České biskupské konference, elektronický dokument depon. in: archiv autora.

¹¹⁰ Z elektronické korespondence ze dne 12.5. 2014 s Mgr. Martinem Čechem, vedoucím sekce církevního školství České biskupské konference, elektronický dokument depon. in: archiv autora.

¹¹¹ HORÁK, Z. *Církev a české školství*. Praha: Grada Publishing, 2011

následováno Arcibiskupským gymnáziem v Kroměříži, Biskupským gymnáziem J. N. Neumanna v Českých Budějovicích a Biskupským gymnáziem v Ostravě hned v následujícím roce 1991. Následně v roce 1992 zahájilo činnost Církevní gymnázium v Plzni, Biskupské gymnázium Bohuslava Balbína v Hradci Králové, Cyrilometodějské gymnázium v Prostějově, Katolické gymnázium Třebíč a Arcibiskupské gymnázium v Praze 2. V následujícím roce 1993 zahájila svou činnost další gymnázia – Církevní gymnázium v Kutné Hoře, Biskupské gymnázium Žďár nad Sázavou, Biskupské gymnázium Letovice¹¹², Biskupské gymnázium Bohosudov v Krupce a Křesťanské gymnázium v Praze 10 - Hostivaři. S kratší pauzou následně zahájilo činnost v roce 1996 Gymnázium Varnsdorf a Cyrilometodějské gymnázium spojené se Střední školou pedagogickou v Brně. V roce 1999 vzniklo gymnázium v rámci Lauderových škol v Praze. Poté doplnily soustavu církevních gymnázií Gymnázium Suverénního řádu maltézských rytířů ve Skutči v Královehradecké diecézi v roce 2000 a Stojanovovo gymnázium na Velehradě v roce 2004.¹¹³ V roce 2007 došlo ke změně majitele Moravského reálného gymnázia s.r.o. v Olomouci, jímž se stala církevní evidovaná právnická osoba Bailiva Čechy, Morava a Slezsko¹¹⁴, díky čemuž se ze soukromé školy stala škola církevní s názvem Církevní gymnázium Německého řádu, s.r.o.¹¹⁵ Poslední gymnázium zřízené v České republice je součástí Střední školy Sion High School, Hradec Králové, která začala provozovat svou činnost v roce 2012.¹¹⁶

Církevní gymnázia, jak je patrné, tak v největším počtu vznikala těsně po roce 1989, a to v letech 1990–1993, kdy vzniklo třináct ze současných dvaceti církevních gymnázií. Svědčí to o významné míře aktivity jak církevních představitelů a pedagogů, tak právníků sdružených v organizaci Ústředí katolických škol i laiků v zakládání a de facto obnovování

¹¹² Biskupské gymnázium Letovice ukončilo svou činnost v roce 2012, de iure bylo sloučeno s Biskupským gymnáziem Brno.

¹¹³ Školy podle diecéze. *Církevní školství.cirkev.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Podle-dieceze?dieceze=6>.

¹¹⁴ Bailiva je jednotkou Německého řádu.

¹¹⁵ Historie školy [online]. ©2013 CGNR, spol. s.r.o. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://cgnr.cz/index.php/cs/skola/skola-2>

¹¹⁶ Viz Rejstřík škol a školských [cit. 2014-10-31]. Dostupné na : <http://rejskol.msmt.cz/>

církevních gymnázií v období těsně po politických změnách v roce 1989. De iure však byly všechny tyto instituce zřízeny jako nové subjekty po desetiletích náboženské nesvobody.

Tabulka 2 – Církevní gymnázia v ČR

	<i>Církevní gymnázium</i>	<i>Místo</i>	<i>Forma právníké osoby</i>	<i>Zřizovatel</i>
1	Biskupské gymnázium Brno	Brno	ŠPO	Biskupství brněnské
2	Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži	Kroměříž	ŠPO	Arcibiskupství olomoucké
3	Biskupské gymnázium J. N. Neumanna	České Budějovice	ŠPO	Biskupství českobudějovické
4	Církevní gymnázium Německého řádu	Olomouc	s.r.o.	Bailiva Čechy, Morava a Slezsko
5	Biskupským gymnáziem v Ostravě	Ostrava	ŠPO	Biskup. ostravsko-opavské
6	Církevní gymnázium Plzeň	Plzeň	ŠPO	Biskupství plzeňské
7	Biskupské gymnázium Boh. Balbína	Hradec Králové	ŠPO	Biskupství královéhradecké
8	Cyrlometod. gymnázium v Prostějově	Prostějov	ŠPO	Arcibiskupství olomoucké
9	Katolické gymnázium Třebíč	Třebíč	ŠPO	Biskupství brněnské
10	Arcibiskupské gymnázium	Praha 2	ŠPO	Arcibiskupství pražské
11	Církevní gymnázium v Kutné Hoře	Kutná Hora	ŠPO	Biskupství královéhradecké
12	Biskupské gymnázium	Žďár nad Sázavou	ŠPO	Nábož. společ. A. Kolpinga
13	Biskupské gymnázium Bohosudov	Krupka	ŠPO	Biskupství litoměřické
14	Křesťanské gymnázium	Praha 10	ŠPO	Arcibiskupství pražské
15	Gymnázium Varnsdorf	Varnsdorf	ŠPO	Biskupství litoměřické
16	Cyrlometodějské gymnázium Brno	Brno	ŠPO	Čes. prov. kongr. sester sv. Cyrila a Metoděje
17	Lauderovo gymnázium při Židovské obci v Praze	Praha 2	ŠPO	Židovská obec v Praze
18	Gymnázium Suverénního řádu maltézských rytířů ve Skutči	Skuteč	ŠPO	Suver. řád Maltézských rytířů-Čes. velkopřevorství
19	Stojanovovo gymnázium, Velehrad	Velehrad	ŠPO	Arcibiskupství olomoucké
20	Střední škola Sion High School, Hradec Králové	Hradec Králové	ŠPO	Sbor Jednoty bratrské v Hr. Králové-Sion

Jak může být patrné z tabulky 2, většinu, tj. 18, církevních gymnázií lze považovat za gymnázia římskokatolická, přestože v roli zřizovatele Římskokatolická církev není uvedena. Je to dáno právním stavem, podle kterého je na římskokatolickou církev jako na církev, která má různé odnože a hierarchickou strukturu z hlediska práva, pohlíženo jako na jeden subjekt, což platí i pro jiné církve. Zřizovateli církevních gymnázií jsou evidované právnické osoby, jejichž právní subjektivita je od subjektu registrované církve a náboženské společnosti odvozena. Z 18 římskokatolických gymnázií bylo 14 zřízeno biskupstvím, případně arcibiskupstvím. Každá diecéze má alespoň jedno gymnázium, jehož zřizovatelem je její biskupství. Arcibiskupství olomoucké je zřizovatelem tří gymnázií, Arcibiskupství pražské, Biskupství královéhradecké, Biskupství litoměřické a Biskupství brněnské zřídila dvě gymnázia. Dalšími čtyřmi zřizovateli gymnázia v rámci Římskokatolické církve jsou její řády a kongregace: Suverénní řád maltézských rytířů - České velkopřevorství, Česká provincie Kongregace sester sv. Cyrila a Metoděje, Náboženské společenství Adolpha Kolpinga¹¹⁷ a Bailiva Čechy, Morava a Slezsko¹¹⁸. Poslední dvě církevní gymnázia z celkového počtu dvaceti nepatří ke katolickým. Zřizovatelem jednoho z nich je Židovská obec v Praze, která je evidovanou právnickou osobou náboženské společnosti Federace židovských obcí v České republice, a jedná se tedy o gymnázium nekřesťanské konfese. Druhé z nekatolických gymnázií zřídila evidovaná právnická osoba Jednoty bratrské - Sbor Jednoty bratrské v Hr. Králové-Sion a jde tedy o jediné protestantské gymnázium v ČR.

Osmnáct církevních gymnázií spojuje jejich napojení na Římskokatolickou církev. Součástí římské kurie Svatého stolce je Kongregace pro katolickou výchovu, která se mimo jiné stará o všechny školy a je napojena na biskupy jednotlivých států, v první řadě na biskupské konference, v České republice na Českou biskupskou konferenci. V ní působí Komise pro katolickou výchovu, jejíž jedna sekce se zaměřuje na regionální školství.¹¹⁹ Katolické školy včetně gymnázií provozují svoji činnost v souladu s ustanoveními církevní autority. V roce 2005 například vydala Česká biskupská konference Etický kodex učitele, který určuje etické normy, jež je nutné dodržovat při výkonu učitelské profese¹²⁰. Typ většiny těchto

¹¹⁷ Adolph Kolping byl blahoslaven roku 1991.

¹¹⁸ Součást Německého řádu (Řádu bratří a sester německého Domu Panny Marie v Jeruzalémě).

¹¹⁹ V čele sekce pro regionální školství stojí František Václav Lobkowicz OPraem, biskup ostravsko-opavský.

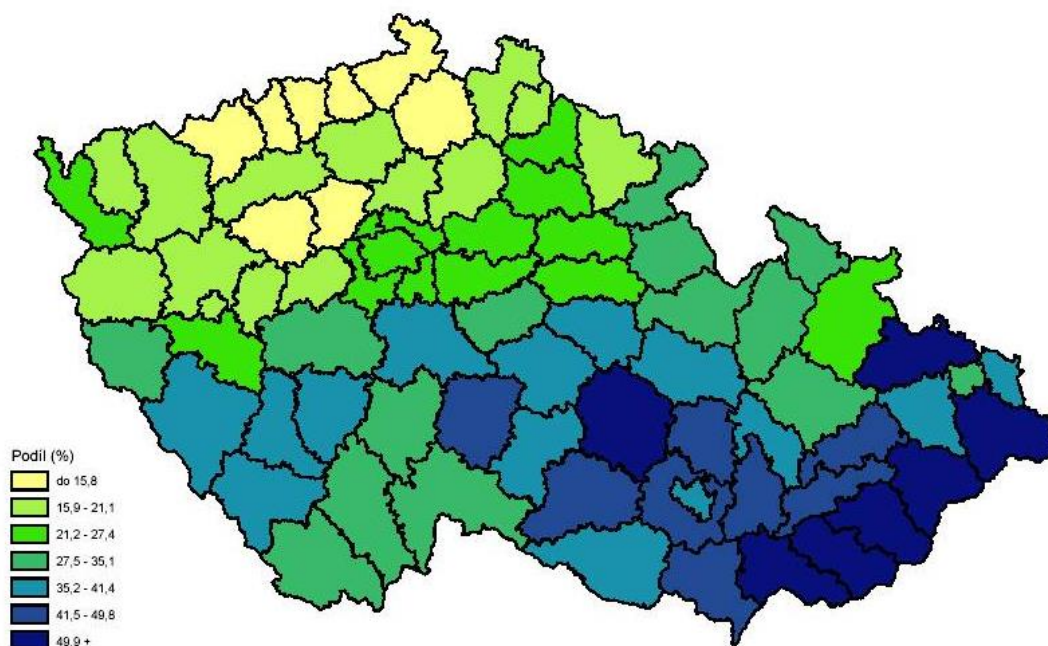
¹²⁰ Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/kodex-krestanskeho-ucitele.pdf

katolických církevních gymnázií je koncipován jako kombinace víceletého gymnázia (šestiletého, nebo osmiletého) a čtyřletého všeobecného gymnázia. Soustava katolických gymnázií vzniklá především v průběhu devadesátých let dvacátého století je tak poměrně komplexní a geograficky i demograficky vyvážená, o čemž svědčí relativní finanční stabilita a uspokojivá naplněnost tříd ve většině těchto gymnázií v současné době¹²¹. Gymnázium zřízené Židovskou obcí v Praze je osmiletým gymnáziem a gymnázium Jednoty bratské, které je součástí Střední školy Sion High School, Hradec Králové, je čtyřletým gymnáziem.

Rozložení církevních gymnázií na území České republiky je poměrně rovnoměrné. Hlavní město Praha má tři církevní gymnázia, dvě církevní gymnázia působí v Královéhradeckém, Jihomoravském, Ústeckém, Olomouckém, Zlínském kraji a v kraji Vysočina. Jedno gymnázium můžeme najít ve Středočeském, Moravskoslezském, Jihočeském, Plzeňském, a Pardubickém kraji. Pouze na území dvou krajů - Libereckého a Karlovarského – se nenachází žádné církevní gymnázium. Na tomto místě můžeme konstatovat, že se jedná o kraje s nižší mírou religiozity (viz obrázek 3.).

¹²¹ Z rozhovoru s Mgr. Ondřejem Mrzálkem, zástupcem ředitele Arcibiskupského gymnázia v Praze 2, uskutečněný v Praze dne 14. 3. 2014, zápis rozhovoru depon in.: archiv autora.

Obrázek 3: Podíl obyvatel s náboženským vyznáním (dle Sčítání lidu, domů a bytů 2001)

Zdroj: Podíl obyvatelstva s náboženským vyznáním. *Český statistický úřad* [online]. 2001 [cit. 2014-06-09].

Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_obyvatel_s_nabozenskym_vyznanim_slbd_2001/\\$File/mapa306.jpg](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/podil_obyvatel_s_nabozenskym_vyznanim_slbd_2001/$File/mapa306.jpg)

3 SPECIFIKA CÍRKEVNÍCH GYMNÁZIÍ V ČESKÉ REPUBLICE

3.1 Výzkumné šetření – předmět a způsob zkoumání

Předmět zkoumání, jež je obsahem této diplomové práce, se dotýká, jak již z jejího názvu vyplývá, specifík církevních škol, konkrétně tedy církevních gymnázií, v porovnání se zřejmě známějšími školami veřejnými či soukromými. Vzhledem k tomu, že oblast školství je problematikou značně obsáhlou a komplikovanou, není možné v rámci diplomové práce analyzovat detailně veškeré prvky této problematiky. Navíc se lze ve školství setkat se spoustou „neměřitelných“, těžko uchopitelných či nesrovnatelných veličin, které jsou navíc ovlivněny velkým množstvím externích faktorů (např. sociálním prostředím, demografickým vývojem okolí aj.). Aby tedy bylo možné vyvodit určité závěry a najít specifika církevních škol, bylo nutné vzhledem k výše uvedenému zaměřit pozornost na jednu vybranou oblast církevního školství. Jako předmět zkoumání byla zvolena oblast související s řízením těchto škol, konkrétně tedy oblast managementu církevních gymnázií.

Hlavním cílem tohoto výzkumného šetření je deskripce specifík církevních gymnázií v České republice z pohledu managementu školy. Východiskem k tomu se staly výpovědi ředitelů či středního managementu církevních gymnázií a dokumenty těchto škol. Pro výzkumné šetření bylo využito metod jak kvantitativního, tak kvalitativního výzkumu. Každý z nich má svá specifika i své využití v oblasti výzkumu. Nicméně vzhledem k hlavní problematice – deskripci specifík církevních gymnázií – bylo nutné upřednostnit coby nejdůležitější výzkumnou metodu tzv. kvalitativní výzkum, prostřednictvím něhož lze vytyčený úkol lépe provést a dopracovat se k hodnotícím závěrům. Toto představuje stěžejní oblast celého zkoumání, neboť se jedná převážně o hlubší sondu do konkrétního typu škol (tedy církevních gymnázií) a jejich managementu.

Při rozhodování o typu církevních škol, které by bylo možné využít pro potřeby výzkumu, byla vybrána, jak již bylo v práci dříve zmiňováno, církevní gymnázia. Důvodem je především fakt, že úroveň středních škol stejného zaměření by měla být na srovnatelné úrovni, tudíž lze předpokládat, že také jejich řízení (management) by mělo být u tohoto typu

škol obdobné, čímž by mohly tyto školy lépe vypovídat o typických specifikách církevních škol.

V loňském školním roce (2012/2013) vykonávalo výchovnou a vzdělávací činnost v České republice celkem 367 gymnázií různých zřizovatelů – v tomto počtu je zahrnuto 280 gymnázií veřejných, 69 soukromých a 20 církevních.¹²² Počet církevních gymnázií podle aktuálních údajů v Rejstříku škol a školských zařízení vedeném MŠMT činí stále 20.¹²³ Vzhledem k poměrně malému celkovému počtu církevních gymnázií, a tudíž následné validitě a vypovídací schopnosti výsledků zkoumání, byly do výzkumu zahrnuty zjištěné údaje všech těchto škol. Celkově bylo tedy osloveno všech 20 církevních gymnázií v České republice převážně emailovou či telefonickou formou. Získané odpovědi byly následně zpracovány a vyhodnoceny. Protože otázky byly adresovány osobám tvořící management těchto škol – tedy řídicím pracovníkům, pro které vzhledem k jejich zaneprázdněnosti představovalo zapojení do výzkumného šetření časovou ztrátu, byla často odpověď zkrácena odkazem na informace dostupné na webových stránkách školy. Z tohoto důvodu bylo také zapotřebí hledat údaje v těchto zdrojích a analyzovat texty dostupné z webových stránek. Ze všech zpracovaných analýz rozhovorů, dotazníku a textů vyplývá závěr celé práce – specifika církevních gymnázií, především z pohledu jejich managementu, kdy výzkumné otázky byly pokládány převážně s ohledem na komparaci s gymnázii necírkevními.

Jako výzkumný nástroj pro sběr dat prostřednictvím telefonického rozhovoru byl zvolen tzv. polostrukturovaný rozhovor, asi nejrozšířenější metoda podoby rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor je založen na předem připraveném seznamu otázek (viz příloha č. 1), kterých se však dotazovaný nemusí držet, ale může je v průběhu rozhovoru dále rozvíjet, zaměřovat jejich pořadí apod. podle konkrétní situace tak, aby bylo možno dospět k údajům požadovaným z hlediska cílů výzkumu. V případě emailového dotazování byla zvolena forma dotazníku s otevřenými odpověďmi (viz příloha č. 2), což znamená, že se každý respondent mohl rozepsat ve své odpovědi tak, jak ji vnímá, aniž by mu byly některé

¹²² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Základní údaje o školách v regionálním školství za období 1989/90 až 2012/13. [online]. 2013 [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zakladni-udaje-o-skolach-v-regionalnim-skolstvi-za-obdobi>

¹²³ Viz Rejstřík škol a školských [cit. 2014-10-31]. Dostupné na: <http://rejskol.msmt.cz/>

odpovědi „podsouvány“ či jej omezovaly v možnostech výběru nejvhodnější odpovědi. Velkou nevýhodou při tom bylo, že získané odpovědi se mnohdy ve svých bodech obsahově nepřekrývaly, takže výsledky nebylo možno kvantitativně vyhodnotit. Vedle odpovědí byly potřebné údaje a data získávány z webových stránek církevních gymnázií, jak bylo zmíněno výše, čímž byly doplněny neúplné odpovědi získané z polostrukturovaných rozhovorů a elektronického (emailového) dotazníku. Vzhledem k malému počtu škol ve zkoumaném vzorku a s ohledem na zachování patřičné anonymity, obzvláště v otázkách dotýkajících se vazeb, komunikace a spolupráce se zřizovatelem, bylo nutné upustit v některých případech od konkretizace zjištěných údajů a jejich autorizace. Na otázky, které se přímo zaměřovaly na vazbu, komunikaci a spolupráci se zřizovatelem, nebyly získány odpovědi.

3.2 Analýza získaných dat – specifika církevních gymnázií

3.2.1 *Financování církevních gymnázií*

Problematika financování školy je natolik obširná a ze strany řídicích pracovníků zkoumaných škol považována za zcela soukromou záležitost, že odpověď na otázku: „Jak konkrétně a prakticky probíhá financování církevních gymnázií a jakým způsobem je do něj zainteresován zřizovatel?“ nebylo možno dostatečně zpracovat. Získané informace odpovídaly obecným pravidlům financování církevní škol, jež jsou popsány v teoretické části práce v kapitole 2.5.

Obecně panuje u řídicích pracovníků zkoumaných škol názor, že financování škol ze strany státu je podhodnoceno, takže je nutné v rámci možností dané školy zvyšovat výnosy doplňkovou činností anebo se spoléhat na zřizovatele a dárce. Mezi doplňkovou činností, která je běžná také u veřejných škol (jako např. pronájmy učeben a sportovních prostor, stravovací služby, vzdělávací kurzy pro veřejnost), byla uvedena v několika případech publikační činnost.

Z hlediska finanční podpory zřizovatele a případných dárců je třeba na prvním místě zmínit Lauderovy školy¹²⁴, jejichž součástí je gymnázium. Ty dostávají od svého zřizovatele a od Lauderovy nadace velmi vysoký příspěvek, který ve školním roce 2012/2013 mírně převyšoval dotaci ze státního rozpočtu. Takto mimořádně vysoký podíl finančního zabezpečení školy ze strany zřizovatele je v případě židovského gymnázia dán výjimečným posláním Lauderových škol. Další církevní gymnázia, což jsou gymnázia křesťanská, získávají od svých zřizovatelů příspěvky na údržbu školních budov a finanční prostředky na investiční výdaje, jejichž výše vyplývá z aktuálních potřeb v daném roce. Někteří zřizovatelé přispívají dále také na odměny pracovníků a jejich vzdělávání. Roční výše příspěvku se pohybuje v desítkách tisíc korun, jen výjimečně se jedná o vyšší částky. Jako významný finanční zdroj pro katolická gymnázia jsou označovány dary škole a podíly z peněžních sbírek věřících. V případě katolických gymnázií pražské arcidiecéze byla zmíněna každoroční Svatováclavská sbírka, v královéhradecké diecézi sbírka na svátek sv. Ludmily. Ze sbírky na svátek sv. Ludmily¹²⁵ v roce 2012 získaly všechny církevní školy v diecézi základní příspěvek 16 563,- Kč, který byl v případě Gymnázia Suverénního řádu maltézkých rytířů ve Skutči navýšen o kapacitní příspěvek na 129 žáků ve výši 3 770,- Kč a dále o příspěvek na projekt ve výši 39 000,- Kč, tedy celkově činil podíl ze sbírky pro toto církevní gymnázium 59 333,- Kč.

3.2.2 Školné a stipendium

S financováním církevních gymnázií souvisí také zákonem daná možnost vybírat za vzdělávání úplatu. Z šetření vyšlo najevo, že školné vybírá menší část (osm) z církevních gymnázií a kromě jedné výjimky v malé výši. Obvykle se jedná o částku kolem dvou až

¹²⁴ Oficiální název právnické osoby: Lauderova MŠ, ZŠ a gymnázium při Židovské obci v Praze

¹²⁵ Sběrka na svátek sv. Ludmily, patronky církevních škol, probíhá ve všech kostelích královéhradecké diecéze sbírka a její výtěžek je vkládán do fondu církevního školství zřízeného Biskupstvím královéhradeckým. Podle směrnice fondu je 58 % výtěžku určeno k přímému rozdělení do škol (13 % jako základní příspěvek školám, 5 % jako kapacitní příspěvek a 40 % jako příspěvek na projekt). Zbylých 42 % představuje tzv. stavební fond (40 % z výtěžku) a rezervní fond (2 % z výtěžku).

šesti tisíc korun českých za školní rok. Jedinou výjimkou je církevní gymnázium Střední školy Sion High School, Hradec Králové, kde činí plné školné dvacet šest tisíc korun ročně, přičemž lze na základě žádosti výši školného snížit na polovinu. Dvanáct tisíc korun českých ročně, avšak pouze v dálkovém studiu, činí školné na Církevním gymnáziu v Plzni; u denní formy studia školné vybíráno není, neboť se vedení školy domnívá, že by jeho požadování mělo za následek pokles zájmu o studium. V denním studiu mají zavedeno školné tato církevní gymnázia (v závorce je uvedena výše školného za školní rok): Arcibiskupské gymnázium v Praze (6 tisíc korun), gymnázium Lauderových škol (5 tisíc korun), Církevní gymnázium v Kutné Hoře (4 tisíce korun), Křesťanské gymnázium v Praze 10 (3 tisíce korun), Biskupské gymnázium Bohuslava Balbína v Hradci Králové (2 tisíce korun) a Cyrilometodějské gymnázium v Prostějově (3 tisíce korun ve vyšším gymnáziu, 1800 korun v nižším gymnáziu). V případě žáků ze sociálně slabších rodin může být školné na těchto gymnáziích sníženo nebo dokonce zcela odpuštěno.

Důvod, proč je na některých církevních gymnáziích vybíráno školné, je spatřován v tom, že tyto finanční prostředky slouží především k zajištění jisté nadstandardnosti vzdělávání, jež tyto školy chtějí poskytovat. Nejčastěji je uváděno coby nadstandardní větší dělení tříd do skupin (např. při výuce cizích jazyků) a širší nabídka volitelných předmětů, dále zajišťování odborných exkurzí, nákup školních potřeb nutných k obohacení či prohloubení výuky. Gymnázia, která školné nemají zavedeno, často přistupují k tomu, že v průběhu roku vybírají od svých žáků příspěvky na různé aktivity uskutečňované školou (např. zmíněné exkurze).

V souvislosti se školným bylo zjištěno, že na některých církevních gymnáziích existuje možnost prospěchového stipendia, což z určitého pohledu znamená, že žáci splňující podmínky nároku na prospěchové stipendium mohou takto získat část zaplaceného školného zpět. Prospěchové stipendium bylo zjištěno v případě Biskupského gymnázia Bohuslava Balbína v Hradci, Církevního gymnázia v Kutné Hoře (viz obr. 4)¹²⁶ a Katolického gymnázia Třebíč, které na rozdíl od dvou předchozích nevybírání školné.

¹²⁶ Jako konkrétní příklad lze využít informaci z webové stránky Církevního gymnázia v Kutné Hoře poukazující na konkrétní výši plateb školného a na výši a podmínky pro získání prospěchových stipendií. Zde je možné si navíc povšimnout poznámky: „Pokud navštěvuje školu více sourozenců, platí školné vždy pouze první dva.“

Obrázek 4: Školné a stipendia na Církevním gymnáziu v Kutné Hoře

**CÍRKEVNÍ
GYMNÁZIUM
V KUTNÉ HOŘE**

Školné a stipendia

Školné navrhuje ředitel školy a schvaluje školská rada.
Od školního roku 2010/11 výše školného činí 4000 Kč za školní rok. Pokud navštěvuje školu více sourozenců, platí školné vždy pouze první dva.
Školné se platí **pouze** přes bankovní účet č.: **441851329/0800** u České spořitelny.
Variabilní symbol: **identifikační číslo studenta** (je uvedeno na smlouvě o studiu).
Měsíčně lze školné platit v 10 splátkách po 400 Kč, vždy do 20. v měsíci.
Ve dvou splátkách za období 9-12 (1600 Kč) nejpozději do 31.10. , za období 1-6 (2400 Kč) nejpozději do 31.1.
Celou částku najednou (4000 Kč) nejpozději do 31.10.

Prospěchové stipendium:

- *nižší gymnázium* (prima - kvarta) - 750 Kč za pololetí - při dosažení průměrného prospěchu 1,25 a vyznamenání
- *vyšší gymnázium* (kvinta - oktáva) - 750 Kč za pololetí - při dosažení průměrného prospěchu 1,50 a vyznamenání

Studenti mají možnost přihlásit se k oficiálním zkouškám First Certificate in English (FCE) a Certificate in Advanced English (CAE), na které jsou ve škole připravováni. Pokud zkoušku úspěšně složí a předloží ředitelství školy příslušný certifikát, obdrží jednorázové stipendium 1000 Kč.

Prominutí školného ze sociálních důvodů:

Při nedosažení 1,2 násobku životního minima u čistých příjmů rodiny mohou rodiče podat žádost o prominutí školného (do konce října).

Zdroj: Školné a stipendia. *Církevní gymnázium v Kutné Hoře* [online]. 2011 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cgym-kh.cz/s/skolne-a-stipendia>

3.2.3 Majitelé budov církevních gymnázií

Další otázka výzkumného šetření se zaměřila na zjištění, kdo je majitelem budovy, v níž gymnázium provozuje svou činnost. Domněnka, že církevní školy sídlí v budovách, jejichž vlastníky jsou zřizovatelé těchto škol, byla vyvrácena. Ze všech dvaceti církevních

gymnázií sídlí v budovách patřících jejich zřizovatelům pouze sedm. V pěti případech jsou vlastníky samotná gymnázia. Tři církevní gymnázia provozují činnost v budovách, jejichž majiteli jsou obce (města). U pěti církevních gymnázií se jedná o jiné než výše uvedené případy vlastníků: třikrát byla uvedena coby majitel budovy jiná církevní právnická osoba než zřizovatel školy, u jednoho gymnázia se uvádí coby majitel budovy spolek (dříve občanské sdružení) a v jednom případě vlastní budovu gymnázia jiná církevní škola založená tímtež zřizovatelem. Přehled vlastníků budov, v nichž sídlí církevní gymnázia je patrný v tabulce 3. Lze tedy konstatovat, že církevní gymnázia uskutečňují svou vzdělávací činnost v budovách různých subjektů, ale kromě tří případů, kdy je majitelem budovy obec, jsou vlastníci subjekty přináležející nějakým způsobem k církvi zřizovatele.

Tabulka 2 – Vlastníci budov církevních gymnázií

	<i>Církevní gymnázium</i>	<i>Vlastník budovy</i>
1	Biskupské gymnázium Brno	zřizovatel
2	Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži	gymnázium (vlastní budova)
3	Biskupské gymnázium J. N. Neumanna v Č. Budějovicích	gymnázium (vlastní budova)
4	Církevní gymnázium Německého řádu v Olomouci	gymnázium (vlastní budova)
5	Biskupským gymnáziem v Ostravě	gymnázium (vlastní budova)
6	Církevní gymnázium Plzeň	město
7	Biskupské gymnázium Boh. Balbína v Hradci Králové	zřizovatel
8	Cyrlometodějské gymnázium v Prostějově	gymnázium (vlastní budova)
9	Katolické gymnázium Třebíč	zřizovatel
10	Arcibiskupské gymnázium v Praze 2	jiný subjekt
11	Církevní gymnázium v Kutné Hoře	jiný subjekt
12	Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou	jiný subjekt
13	Biskupské gymnázium Bohosudov	zřizovatel
14	Křesťanské gymnázium v Praze 10	město
15	Gymnázium Varnsdorf	město
16	Cyrlometodějské gymnázium Brno	zřizovatel
17	Lauderovo gymnázium při Židovské obci v Praze	zřizovatel
18	Gymnázium Suverén. řádu maltézkých rytířů ve Skutči	jiný subjekt
19	Stojanovovo gymnázium, Velehrad	zřizovatel
20	Střední škola Sion High School, Hradec Králové	jiný subjekt

Gymnáziím, která sídlí v budovách, jež vlastní zřizovatelé těchto škol, jsou školní budovy dány do výpůjčky, tj. k bezplatnému užívání. Tři gymnázia provozují svou činnost v budovách, které jsou ve vlastnictví města, přičemž u Křesťanského gymnázia v Praze 10 se jedná o budovu, jejímž správcem je místní základní škola. V případě Biskupského gymnázia Varnsdorf je správcem budovy vyšší odborná škola a město současně. Církevní gymnázium Plzeň je umístěno v komplexu tří budov, které byly městem bezplatně pronajaty

zřizovateli na dobu 99 let. Gymnázium Suverénního řádu maltézských rytířů ve Skutči provozuje svou činnost ve školní budově, která je vypůjčena od Biskupství královéhradeckého. Arcibiskupské gymnázium v Praze 2 sídlí v budově, která byla na základě dlouhodobé nájemní smlouvy pronajata Arcibiskupství pražskému majitelem – Kongregací školských sester sv. Františka. Církevní gymnázium v Kutné Hoře, jejímž zřizovatelem je Biskupství královéhradecké, má budovu pronajatu od Českomoravské provincie Římské unie řádu sv. Voršily.

3.2.4 Organizační struktura církevních gymnázií

Vnitřní organizační struktura se liší podle konkrétní školy, ale tak tomu je také u necírkevních gymnázií. Oproti nim se ale některá gymnázia liší tím, že byla na nich ustanovena funkce zástupce ředitele pro duchovní (náboženskou) oblast.¹²⁷ Všechna křesťanská gymnázia, tj. všechna mimo židovské gymnázium, mají vlastního školního kaplana či spirituála¹²⁸. Může se jednat o model celého pracovního úvazku na škole až po jakési „odskakování“ z farnosti dle potřeb konkrétní církevní školy. V některých případech je tato role spojena s funkcí zástupce ředitele pro duchovní oblast nebo se jedná o pracovníka, který je součástí vedení školy. Například na Církevním gymnáziu Německého řádu vykonává zástupce ředitele pro duchovní oblast současně spirituála školy, na Biskupském gymnáziu Brno, Biskupském gymnáziu ve Žďáru nad Sázavou, Arcibiskupském gymnáziu v Kroměříži, Církevním gymnáziu v Kutné Hoře je spirituál součástí vedení školy.

¹²⁷ Na gymnáziu Laudrových škol je to zástupce ředitele pro židovskou výchovu.

¹²⁸ Tato funkce, která je pro církevní školy specifická, se váže na oblasti, kterým se budu věnovat v dalších částech práce. Spirituál školy má nezastupitelnou funkci v realizaci a organizaci duchovních aktivit školy jako jsou bohoslužby, svátosti smíření, pořádání duchovních cvičení a obnov pro zaměstnance i studenty. V jistém ohledu se zde o specifikum jedná, protože tato pozice se na veřejných a soukromých školách z pravidla nevyskytuje. Přítomnost spirituála či školního kaplana a jeho aktivní práce s kolektivem studentů, ale také s jednotlivci mimo i vně školní budovy, je zajímavá a připodobňuje tak v tomto ohledu církevní gymnázia spíše k teologickým fakultám vysokých škol, kde je tato pozice běžná, než k „běžným“ středním školám.

3.2.5 Uchazeči, žáci a podmínky k přijetí

Z několika rozhovorů v rámci šetření vyplynulo, že jsou církevní školy vnímány ze strany svého vedení coby širokospektrální alternativa ke školství veřejnému i soukromému a jsou charakterizovány jako „nizkoprahová“¹²⁹ zařízení, především v porovnání se soukromým školstvím. Tuto „nizkoprahovost“ je nutno u církevních gymnázií chápat jako otevřenost vůči všem potencionálním studentům a jako neexistenci např. finančních či náboženských bariér ve vztahu k poskytování vzdělání všem, kdo mají o studium zájem a splňují podmínky přijímacího řízení.¹³⁰ Při zaměření se na uchazeče je nejčastěji poukazovaný fakt, že se jedná o školy pro nadané žáky, které jsou zaměřeny na osobní a duchovní rozvoj žáků např. z početných, sociálně znevýhodněných či „nebohatých“ rodin. Tuto skutečnost uvádí jedenáct z osmnácti zkoumaných institucí. Nejedná se však o výsledek šetření prováděných na jednotlivých gymnáziích, ale o přesvědčení členů managementu těchto škol.

Podmínky přijetí na církevní školy se řídí platnou legislativou a vnitřními předpisy školy, které se však orientují spíše na úroveň nabytých znalostí a míru rozvinutí jednotlivých klíčových kompetencí uchazečů, nikoliv například na pravidelné praktikování víry či na to, zdali jsou uchazeči a jejich rodiče věřící či nikoliv. Na většině církevních gymnázií se konají přijímací zkoušky z českého jazyka a matematiky, jejichž výsledky jsou doplněny dalším kritériem – průměrem celkového prospěchu na základní škole. Při bližším zkoumání se v jednom případě setkáme i s variantou SCIO testů a v několika dalších případech je test z českého jazyka a matematiky doplněn o test studijních předpokladů. Podmínky pro přijetí na církevní školy tudíž v podstatě nejsou odlišné od podmínek pro přijetí na jiný typ škol či

¹²⁹ Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, charakterizuje nizkoprahové zařízení z pohledu sociálních služeb následujícím způsobem. V § 62 odst. 1: „Nizkoprahová zařízení pro děti a mládež poskytují ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně.“ A dále v §62 odst. 2: „Služba podle odstavce 1 obsahuje tyto základní činnosti: a) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, c) sociálně terapeutické činnosti, d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“

¹³⁰ S poněkud sociálněji míněnou formou nizkoprahovosti se setkáme u církevních základních škol praktických či u církevních středních škol, které nejsou zakončeny maturitní zkouškou.

přímo gymnázií. Kromě testování úrovně dosažených znalostí a prospěchu ze základní školy nebylo nalezeno žádné další rozšiřující kritérium pro přijetí na církevní gymnázium.

3.2.6 Propagace církevních gymnázií

Církevní gymnázia využívají pro svou propagaci především webové stránky, některé rovněž sociální sítě. Lze se setkat mimo to také se snahou o občasné proniknutí do celostátních médií (jako např. tisk či televize). Aktivní propagace církevního školství je podle vyjádření většiny oslovených církevních gymnázií nedostatečná. Jejich „jméno“ je šířeno především mezi věřícími, kteří se zúčastňují bohoslužeb, pouze v omezené míře je propagace šířena mezi „nevěřící“ populaci.

U otázky propagace církevních gymnázií bylo možné navštívit webové stránky všech těchto škol. Při prozkoumání těchto internetových stránek lze konstatovat, že obsah jejich propagace se nijak neliší od obdobné propagace u jiných typů gymnázií; propagují se především možnostmi studia cizích jazyků včetně latiny, výměnnými pobyty či výlety a exkurzemi, výsledky u maturitních zkoušek či úspěchem u přijímacích řízení na vysoké školy. Skutečnost přípravy na úspěšné vysokoškolské studium zmiňují při své prezentaci všechna církevní gymnázia. Ovšem kromě těchto světských, „necírkevních“ faktů lze nalézt u církevních gymnázií jedno propagované specifikum (již několikrát zmiňované, ovšem do propagace církevních škol náležející) – tj. duchovní rozvoj, nabídku mší a tzv. spirituálů. Například Církevní gymnázium Plzeň se propaguje mj. takto: „*Věřícím dětem nabízí škola další **duchovní rozvoj**, mohou navštěvovat školní kapli sv. Ducha, kde se pravidelně slouží **mše**. Všem studentům je k dispozici **spirituál** školy P. Mgr. Robert Bergman.*“¹³¹ I z těchto

¹³¹ CÍRKEVNÍ GYMNAZIUM PLZEŇ, *O nás: Církevní gymnázium Plzeň* [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cg-plzen.cz/o-nas.html>

důvodů lze u velké většiny církevních gymnázií nalézt odkaz na „duchovní činnost“, popř. obdobný odkaz s jiným označením.

Tabulka 3 – Facebookové stránky školy

	<i>Církevní gymnázium</i>	<i>Datum přidání se na facebook</i>
1	Biskupské gymnázium Brno	--
2	Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži	18. listopad 2013
3	Biskupské gymnázium J. N. Neumanna v Č. Budějovicích	8. březen 2012
4	Církevní gymnázium Německého řádu v Olomouci	1. prosinec 2009
5	Biskupským gymnáziem v Ostravě	--
6	Církevní gymnázium Plzeň	1. září 2013
7	Biskupské gymnázium Boh. Balbína v Hradci Králové	28. listopad 2011
8	Cyrilometodějské gymnázium v Prostějově	11. červen 2013
9	Katolické gymnázium Třebíč	18. únor 2010
10	Arcibiskupské gymnázium v Praze 2	2012 ¹³²
11	Církevní gymnázium v Kutné Hoře	--
12	Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou	20. duben 2013
13	Biskupské gymnázium Bohosudov	28. prosinec 2011
14	Křesťanské gymnázium v Praze 10	--
15	Gymnázium Varnsdorf	--
16	Cyrilometodějské gymnázium Brno	--
17	Lauderovo gymnázium při Židovské obci v Praze	20. září 2011
18	Gymnázium Suverén. řádu maltézských rytířů ve Skutči	27. květen 2013
19	Stojanovovo gymnázium, Velehrad	16. duben 2013
20	Střední škola Sion High School, Hradec Králové	17. leden 2012

Co se týče propagace církevních gymnázií prostřednictvím sociálních sítí, především pomocí sociální sítě Facebook, tato propagace u církevních škol do jisté míry zaostává. Ne každé církevní gymnázium má facebookovou stránku vůbec zřízenou. Jak je patrné z tabulky 3, jedná se o šest gymnázií, jejichž facebookovou stránku se nepodařilo nalézt. Avšak ani v případě, kdy facebooková stránka zřízena je, není zaručeno, že prezentace školy je funkční, neboť na některých z nich nedochází k přílišným aktualizacím. Například na stránce Arcibiskupského gymnázia v Praze označené jako „Oficiální prezentace pražského Arcibiskupského gymnázia na Facebooku“ je poslední aktualizace s datem 15. březen 2013.¹³³ Z třinácti škol, které facebookovou stránku zřízenou mají, bylo prvním Církevní gymnázium Německého řádu v Olomouci, které se k síti Facebook připojilo, a to v roce 2009. Další školy následovaly v letech 2010 až 2013. Coby způsob propagace byla facebooková stránka v šetření však uvedena pouze ve dvou případech, a to u Církevního

¹³² Datum přidání se na facebook nebylo dostupné.

¹³³ Citováno 2014-11-22.

gymnázia Německého řádu v Olomouci a Biskupského gymnázia Bohuslava Balbína v Hradci Králové. Jejich facebooková prezentace se v tomto ohledu jeví nadprůměrně až průkopnický, a to i v porovnání s veřejnými a soukromými školami.

Často uváděný způsob propagace církevních gymnázií je však především prostřednictvím nejrůznějších akcí pořádaných samotnou školou (např. závěrečné maturitní plesy) nebo účasti s případnými úspěchy žáků v rámci nejrůznějších soutěží (vědomostních, literárních, sportovních aj.). Z velmi stručných odpovědí, které byly v šetření získány, si nelze kromě příkladu maturitní plesů vytvořit představu, o jaké akce pořádané církevním gymnáziem se jedná. Následující úryvek proto může být v tomto ohledu nápomocen: *„Oproti ostatním školám se ty církevní účastní řady charitativních akcí. Někde se například sbírají z domácností nepotřebné dioptrické brýle, které se následně dopravují do Afriky. Jinde se před Vánoce rozprodávají tzv. misijní koláče. Pečivo, které napečou lidé z daného městečka, se v adventu rozprodává před kostelem a výtěžek putuje do zemí třetího světa. Po Vánocích zase studenti vybírají příspěvky od kolemjdoucích do charitativní Tříkrálové sbírky. Výtěžek pak putuje k potřebným lidem v oblasti, kde sbírka probíhá, a část prostředků jde do zahraničí. Některé školy se účastní i projektu Adopce na dálku. Sbírají starý papír a peníze poté posílají konkrétnímu dítěti v oblasti, kde přístup ke vzdělání není běžný. (...)*¹³⁴

Dalším uváděným způsobem propagace všech církevních gymnázií jsou tzv. „Dny otevřených dveří“, na nichž mají možnost se o škole dozvědět potřebné informace nejen uchazeči o studium, ale také široká veřejnost. Avšak tímto se církevní gymnázia od jiných gymnázií neliší.

Jak bylo v šetření zjištěno, většina¹³⁵ církevních gymnázií nemusí bojovat s nízkou naplněností a s nezájmem ze strany studentů a rodičů už pro svůj výběrový charakter. Z tohoto důvodu nemusí být marketing školy do jisté míry prioritou a propagace může částečně trpět. Na druhou stranu moderní prvky prezentace na sociálních sítích a vlastní

¹³⁴RODINA.CZ. *V čem spočívá úspěch církevních škol?: Z deseti nejlepších gymnázií byla církevní hned tři* [online]. 20.9.2011 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek8470.htm>

¹³⁵ S nedostatkem studentů se ale například potýká Gymnázium Suverénního řádu maltézkých rytířů ve Skutči, které chce nalákat studenty na nový obor bezpečnostně právní činnosti otevřený od školního roku 2014/2015. Na nenaplněnost si stěžují také na Biskupském gymnáziu Bohosudov, kde celková naplněnost školy činila ve školním roce 2013/2014 62 %.

celostátní křesťanská televize (TV Noe), kde v roce 2013 mělo reklamu jediné církevní gymnázium (jak bylo v šetření uvedeno), poukazují na relativně levné, rychlé a málo využívané komunikační prostředky směrem k veřejnosti, jejichž potenciál není zcela využitý.

3.2.7 Hlavní výchovně vzdělávací akcent na církevních gymnáziích

Základní obsah vzdělávání na církevních gymnáziích vychází z Rámcového vzdělávacího programu pro gymnázia (RVP G), který jsou shodný pro všechna gymnázia, a to nezávisle na tom, zda se jedná o školu veřejnou, soukromou nebo církevní. Profilace církevních gymnázií je dána až jejich školními vzdělávacími programy, v nichž se objevuje, jak bylo uvedeno v odpovědích respondentů, jejich specifikum, které spočívá především v duchovním a etickém rozměru poskytovaného vzdělání. Tak je tomu u gymnázií křesťanských. V případě židovského gymnázia se jedná o zaměření na židovskou tradici, historii a jazyk.

Také v rámci této problematiky bylo zapotřebí na základě četných odkazů v dotazníkovém šetření na webové stránky škol provést šetření na těchto stránkách. Katolická gymnázia, v čtrnácti případech z osmnácti, charakterizují svůj výchovný a vzdělávací proces jako „výchovu v křesťanském duchu“, „v duchu etických hodnot“ či „výchovu v duchu evangelia“. Významově nejsilněji deklaruje svou křesťanskou profilaci Biskupské gymnázium ve Žďáru nad Sázavou, které vzdělávací proces charakterizuje přímo jako „výchovu ke křesťanskému světovému názoru a k morálním postojům, které s tím souvisí“. V sedmi případech se také v charakteristikách katolických gymnázií objevuje slovo tolerance, které však není blíže vysvětleno. Tento trend odpovídá charakteristice církevních gymnázií Ondřeje Mrzílka, který charakterizuje církevní gymnázia jako školy, jež respektují jedinečnost a hodnotu každého lidského jedince.¹³⁶ Tolerance a výchova k ní se

¹³⁶ MRZÍLEK, Ondřej. *Střední škola jako školská právnická osoba zřízená církevním zřizovatelem*. Praha, 2011. Bakalářská práce. Pedagogická fakulta UK.

zde pojí s deklarovanou otevřeností.¹³⁷ Katolická gymnázia ji praktikují vůči nevěřícím studentům, neboť žádné katolické gymnázium se automaticky neuzavírá pro studenty, kteří nejsou křesťané.¹³⁸ Když svůj produkt např. „kvalitní vzdělání v duchu křesťanských hodnot“ doplňují slovem otevřenost a zároveň tolerance, je zde nutné zdůraznit, že se jedná o toleranci křesťanů vůči nevěřícím a jinověrcům, ale především o toleranci, kterou naopak management školy, zaměstnanci a věřící studenti vyžadují od studentů nevěřících.

Gymnázium v Hradci Králové, které zřídil tamní sbor Jednoty bratské, sdílí obdobné hodnoty, jako gymnázia katolická. Výstižně to vyjadřuje úryvek z textu o hodnotách školy uvedený na webových stránkách školy: *„Škola je založena na pozitivních hodnotách vycházejících z křesťanských kořenů euroatlantické civilizace, jako je zájem jeden o druhého, láska k pravdě, čestnost, upřímnost, přijímání slabších atd. Věříme, že tyto hodnoty jsou důležité pro zdravý vývoj člověka a chceme, aby byly obsaženy ve veškerém školním dění.“*¹³⁹ Gymnázium zřízené Židovskou obcí v Praze lze vnímat jako školu, která je více orientována dovnitř, směrem k židovství a ochraně židovských kulturních tradic, přestože cílem školy je poskytnout vzdělání v rámci evropské, české a židovské kultury. Lauderovo gymnázium je otevřeno všem studentům s židovskými kořeny, případně i těm, kteří chtějí poznat židovskou kulturu a tradici.¹⁴⁰ Toto gymnázium je živou součástí souboru škol (mateřské, základní a gymnázia) fungujícího pod jednou střešou, jejichž poslání je vyjádřeno na webových stránkách Lauderových škol citátem z Poslání Lauderovy nadace: *„Nikdy je nenazýváme zbytky, protože zbytky nechodí do židovské denní školy. / Nikdy je nenazýváme posledními Židy ve střední a východní Evropě, protože mezi všemi bytostmi, které Bůh stvořil, poslední Žid prostě není.“* Ve shodě s křesťanskými gymnázii je i v případě židovského gymnázia patrný akcent na hodnotu každého lidského jedince.

¹³⁷ HORÁK, Záboj. *Církyve a české školství*. 2011. Praha: Grada Publishing, 2011.

¹³⁸ Z elektronické korespondence ze dne 12.5. 2014 s Mgr. Martinem Čechem, vedoucím sekce církevního školství České biskupské konference, elektronický dokument depon. in: archiv autora.

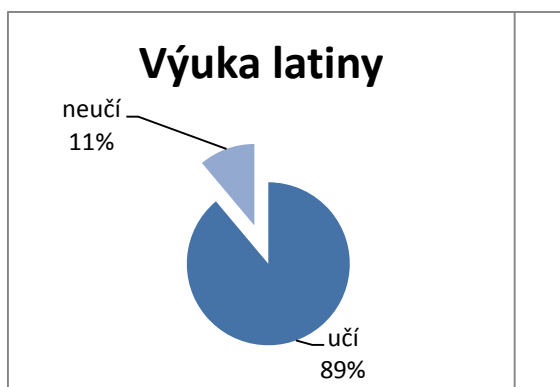
¹³⁹ Hodnoty školy [online]. ©2012 [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.highschool.cz/index.php/0-skole/hodnoty-skoly>

¹⁴⁰ Gymnázium [online]. © 2005 – 2014 Lauderovy Školy v Praze [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.lauder.cz/cs/gymnazium.html>

3.2.8 *Výuka latiny na církevních gymnáziích*

Naprostá většina církevních gymnázií akcentuje výuku cizích jazyků, čímž se opět nijak neliší od necírkevních gymnázií. K tradici katolických gymnázií však patří výuka latinského jazyka, která je, jak bylo zjištěno, stále živá. Jak naznačuje následující graf (obr. 5), na většině – 89 procentech – církevních gymnázií je tedy výuka latiny žákům nabízena. Převládá ve formě povinného předmětu (v 69 procentech učebních plánů). Na rozdíl od katolických gymnázií, která v rámci jazykového vzdělávání věnují pozornost latinskému jazyku, je součástí učebního plánu židovského gymnázia jazyk hebrejský coby povinný předmět. Gymnázium Jednoty bratrské latinu coby vzdělávací předmět neuvádí.

Obrázek 1: Výuka latiny na církevních gymnáziích (katolických)

3.2.9 *Výuka náboženství na církevních gymnáziích, bohoslužby a modlitby*

Církevní školy se obecně prezentují jako školy, které zprostředkovávají žákům přístup mimo jiné k duchovní stránce života a mají proto také vlastní spirituály – kněze, kteří pečují o duchovní potřeby žáků. Na některých gymnáziích je výuka náboženství, označovaná jako náboženská výchova, zařazena mezi povinné předměty, na jiných je nepovinná. Např. na Církevním gymnáziu v Kutné Hoře je předmět Náboženství vyučován jako nepovinný předmět. Zájemci o něj jsou soustředěni do skupin podle počtu a věku, v případě nutnosti i

napříč více ročníky. Církevní gymnázium Německého řádu v Olomouci v rámci čtyřletého gymnázia výuku náboženství nenabízí vůbec. Tato skutečnost je webových stránkách školy vysvětlena následovně: „*Jelikož je výuka náboženství zakončena patnáctým rokem dítěte, na čtyřletém gymnáziu již neprobíhá, ale je obsažena ve výuce základů společenských věd, kde se vyučuje i křesťanská etika. Důraz je kladen zvláště na morální profil žáků, které chceme v rámci výuky seznámit s kořeny evropské kultury, která z křesťanských tradic vychází.*“¹⁴¹ Obdobou výuky náboženství či náboženské výchovy křesťanských škol jsou povinné předměty židovská a kulturní výchova a židovská studia na židovském gymnáziu.

K duchovnímu životu církevních škol patří společné modlitby a bohoslužby, kterým je třeba přizpůsobit rozvrh hodin. Například na Gymnáziu Varnsdorf se konají pravidelné školní bohoslužby jednou týdně, v pátek v osm hodin, a mimo to ještě mimořádně podle harmonogramu školního roku, obdobně je tomu na Cyrilometodějském gymnáziu v Prostějově, jen bohoslužba pro zaměstnance a studenty školy se koná ve středu v 7.50 hodin, tedy v čase začátku první vyučovací hodiny, a vedle toho probíhají na prostějovském gymnáziu dvakrát týdně společné modlitby studentů ve školní kapli v režii školního kaplana (v úterý a pátek v 7.35 hod.).

¹⁴¹ CÍRKEVNÍ GYMNÁZIUM NĚMECKÉHO ŘÁDU. *Nejčastější dotazy* [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cgnr.cz/index.php/cs/prijimaci-rizeni/nejcastejsi-dotazyp://www.cgnr.cz/index.php/cs/dokumenty/category/2-vyrocnizpravy>

ZÁVĚR

Diplomová práce přináší chronologicky uspořádaný přehled vývoje církevního školství na území České republiky, díky němuž lze lépe chápat situaci po roce 1989, kdy došlo po čtyřicetiletém období neexistence církevních škol k jejich znovuoobnovování. Práce poukazuje na to, že je nutné církevní školy vnímat jako samostatnou kategorii vedle škol veřejných a soukromých, čímž se tato skutečnost liší od té, která byla v Československu před nástupem komunistů k moci a před tím v Rakousku-Uhersku. Práce tedy věnuje pozornost právnímu postavení církevních škol a jejich specifík z hlediska práva. Právně je vymezen také základní způsob financování církevních škol, odlišný od financování škol veřejných i soukromých, který práce objasňuje coby další významné specifikum církevních škol. Popis soustavy církevních škol pak dále umožňuje vytvoření základního obrazu o církevním školství a jeho oddílu, který je tvořen církevními gymnázii.

Tento základní obecně pojímaný obraz o církevních školách a církevních gymnáziích konkretizují výsledky výzkumného šetření, které jsou zpracovány v praktické části diplomové práce. Přestože se jedná o výsledky šetření, které bylo prováděno pouze v rámci církevních gymnázií, lze z nich pravděpodobně vyvodit, že představují charakteristické znaky i jiných církevních škol.

Z hlediska financování církevních gymnázií poukazují výsledky šetření na to, že se církevní školy podobají velkou měrou školám veřejným, jejichž finanční prostředky určené k zajištění chodu školy pocházejí ze dvou hlavních zdrojů: státního rozpočtu a z prostředků zřizovatele. U soukromých škol se jedná o finanční prostředky ze státního rozpočtu a ze školného. Církevním školám (gymnázii) plynou tedy hlavní finanční prostředky ze státního rozpočtu a od zřizovatele. Školné, které církevní školy mohou vybírat, plní v případě, že je od žáků vybíráno, pouze vedlejší podpůrnou funkci. Jedinou výjimkou je gymnázium Střední školy Sion High School, Hradec Králové, kde základní (nesnížené) roční školné činí 26 tisíc korun, a dále pak Církevní gymnázium Plzeň, kde činí školné 12 tisíc korun za školní rok, avšak pouze v případě dálkového studia.

Poměrně zajímavý výsledek přineslo šetření v otázce vlastníka budov, ve kterých církevní gymnázia provozují svou činnost. Co se týče konkrétní osoby vlastníka, není možné vyvodit žádné zobecnění kromě toho, že situace týkající se vlastníků školních budov je velmi pestrá. Zobecnit však lze to, že ve většině případů vlastní školní budovu církevního gymnázia subjekt, jehož právní subjektivita je odvozena od církve anebo náboženské společnosti, jíž bylo uděleno oprávnění zřizovat církevní školy a od níž je odvozena právní subjektivita zřizovatele daného gymnázia, nejedná-li se přímo o církev či náboženskou společnost.

V personální oblasti si můžeme všimnout, že každé církevní gymnázium má svého spirituála či kaplana, který poskytuje duchovní služby studentům a zaměstnancům, případně jinou osobu, která je zodpovědná za náboženskou výchovu. Na některých církevních gymnáziích jsou tyto osoby členy vedení školy. Není-li tomu tak, tvorba míst spirituála či kaplana závisí na konkrétní dohodě manažera školy s duchovním, tj. jakou formou bude tato služba poskytována. Legislativně ani z hlediska oficiálních církevních předpisů České biskupské konference není tento stav ošetřen. Spirituální život je ve většině gymnázií poměrně bohatý, za zmínku stojí vysluhování školních mší nejen u příležitosti křesťanských svátků a významných událostí v životě školy, jako jsou první školní den, či předávání maturitních vysvědčení, pořádání duchovních obnov pro žáky i pedagogy a další aktivity spojené s praktikováním křesťanské víry a činností školních kaplanů. Tato oblast významná pro klima školy odlišuje a podtrhuje křesťanské klima škol. Na výběr studentů, personální práci či dokonce na ekonomiku a řízení ve smyslu školského managementu však žádný významný vliv nemá. Podobně je tomu na židovském gymnáziu, ovšemže v duchu judaismu.

Při analýze základních dokumentů a informací, které o sobě církevní gymnázia zveřejňují, si můžeme povšimnout společného zdůrazňování orientace výuky, výchovy a celkového klimatu školy na křesťanské hodnoty (v případě křesťanských škol). Sousloví „křesťanské hodnoty“ se objevuje v dokumentech představujících školy a jejich cílech pravidelně. Cíl poskytování kvalitního vzdělání v křesťanském duchu tak odlišuje tyto školy částečně od ostatních gymnázií, která většinou představují svou profilaci na určitou oblast vzdělávání např. na kvalitní výuku jazyků bez dalšího odkazování v jakém duchu se vzdělávání a výchova vykonávají. V každodenní praxi jsou však křesťanské hodnoty jakýmsi společným ukazatelem směru pro zřizovatele, management školy a pedagogy, nikoliv nějakým

direktivním souborem pravidel s přesahem do manažerské praxe. Obdobu lze vidět na židovském gymnáziu.

Křesťanská gymnázia jsou kvalitně naplněnými a dobře etablovanými institucemi ve svých regionech a studují na nich také studenti, kteří nepraktikují křesťanskou víru ve svém vzdělávacím procesu. Tato gymnázia jsou však z pohledu managementu velmi podobně fungující školy jako školy veřejné. Velká část z nich navazuje na tradici křesťanských škol, které v minulosti byly průkopníky vzdělanosti. K tomuto odkazu se také školy otevřeně hlásí a samy sebe představují jako určité porevoluční pokračovatele těchto historických institucí. Další jejich výhodou a částečně zdůvodněním naplněnosti, zájmu uchazečů a prestiže může být vedle zmíněné tradice časový náskok před školami soukromými, které většinou vznikly až po znovuoobnovení církevních gymnázií. Obec studentů a rodičů tak mohla mít vedle možnosti výběru z velkého počtu veřejných škol i pocit jisté exkluzivity a vyšší kvality v případě církevních škol, především pak gymnázií. Co bylo řečeno o křesťanských gymnáziích, lze vztáhnout i na židovské gymnázium, které rovněž navázalo na tradici židovského gymnázia a židovského školství ukončenou v období protektorátu.

Jak už bylo výše zmíněno, tématu se doposud nevěnoval velký počet autorů. Ačkoliv církevní školy, zejména gymnázia, tvoří malou, ale neopomenutelnou skupinu středních škol v České republice, z hlediska managementu vzdělávání však můžeme konstatovat, že specifika církevních gymnázií v České republice existují pouze v jednotlivostech, které jsme v předchozím textu této kapitoly zmínili, a že neexistuje samostatný obor, který by bylo možno nazvat managementem církevních škol.

Získané poznatky a shrnuté výsledky mohou posloužit pro osvětu veřejnosti v pohledu na církevní školy, uvedení na správnou míru nejrůznějších předsudků kladených na školy církevních zřizovatelů a především pro management školských institucí, který se ve své činnosti na řízení církevních škol již zaměřuje, popř. se teprve zaměřit hodlá.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A JINÝCH ZDROJŮ

CÍRKEVNÍ GYMNÁZIUM NĚMECKÉHO ŘÁDU. *Nejčastější dotazy* [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cgnr.cz/index.php/cs/prijimaci-rizeni/nejcastejsi-dotazy>://www.cgnr.cz/index.php/cs/dokumenty/category/2-vyrocní-zpravy

CÍRKEVNÍ GYMNÁZIUM PLZEŇ, *O nás: Církevní gymnázium Plzeň* [online]. 2013 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cg-plzen.cz/o-nas.html>

ČORNEJOVÁ, I. *Tovaryšstvo Ježíšovo. Jezuité v Čechách*. Praha: Nakladatelství Hart, 2002

DOLEŽAL, J. *Česká kultura za protektorátu. Školství, písemnictví, kinematografie*. Praha: Národní filmový archiv, 1996. ISBN 80-7004-085-8.

Elektronická korespondence ze dne 12. 5. 2014 s Mgr. Martinem Čechem, vedoucím sekce církevního školství České biskupské konference, elektronický dokument depon. in: archiv autora.

Evangelická akademie. *Českokobratrská církev evangelická* [online]. 2014 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.e-cirkev.cz/rubrika/592-Evangelicka-akademie/index.htm>

Gymnázium [online]. © 2005 – 2014 Lauderovy Školy v Praze [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.lauder.cz/cs/gymnazium.html>

Historie školy [online]. ©2013 CGNR, spol. s.r.o. [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://cgnr.cz/index.php/cs/skola/skola-2>

HLEDÍKOVÁ, Z., JANÁK, J., DOBEŠ, J. *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN: 978-80-7106-906-5.

Hodnoty školy [online]. ©2012 [cit. 2014-11-03]. Dostupné z: <http://www.highschool.cz/index.php/o-skole/hodnoty-skoly>

HORÁK, Zábaj. *Církev a české školství*. 2011. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3623-5

HUSNÍK, P. Nevěřící volí církevní školu hlavně kvůli bezpečnému prostředí. *Učitelské noviny*. 2012, č. 22 [online]. [cit. 2014-11-01]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6710>

JIREČEK, M. *K situaci piaristických kolejí na jižní Moravě v 19. století*. Diplomová práce. Brno: Masaryk. univ, Ped. fakulta, 2009. Vedoucí práce: Mgr. J. Mihola, PhD. Dostupné na: http://is.muni.cz/th/135695/pdf_m/K_situaci_piaristickykh_koleji_na_jizni_Morave_v_19._s_toleti.txt

- KADLEC, J. *Přehled českých církevních dějin 2*. Praha: ZVON, 1991. ISBN 80-7113-004-4.
- KASPER, T.; KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. 1. vydání. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KRAHULEC, Tomáš. Církevní školy - přežitek?. [online]. 5.2.2007 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: <http://www.studentik.cz/clanky/cirkevni-skoly-prezitek.html>
- MACKOVÁ, M. Voršilky v Čechách a jejich pojetí veřejné prospěšnosti. Macková, Marie. In: *Theatrum historiae : sborník prací Katedry historických věd Fakulty filozofické Univerzity Pardubice / vedoucí redaktor Petr Vorel* Pardubice : Univerzita Pardubice 3, 2008. Dostupné na: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/35077/1/Mackov%C3%A1M_Vor%C5%A1ilky%20v%20%C4%8Cech%C3%A1ch_2008.pdf
- MACKOVÁ, M. Voršilky v Čechách do roku 1918. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2007. ISBN 978-8073950453.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Financování PŘO v roce 2007. [online]. 2013 [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: http://msmt.cz/file/1502_1_1/download/
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Základní údaje o školách v regionálním školství za období 1989/90 až 2012/13.. [online]. 2013 [cit. 2014-06-07]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zakladni-udaje-o-skolach-v-regionalnim-skolstvi-za-obdobi>
- MOLNÁR, A. Českobratrská výchova před Komenským. Praha: SPN, 1956
- MORKES, F. *K historii českého církevního školství*. (Referát na setkání ředitelů církevních škol, Praha dne 7.11.2000). [online], [cit. 2014-09-20]. Dostupné na: http://skolstvi.cirkev.cz/_d/historie-ccs.doc
- MRZÍLEK, Ondřej. *Střední škola jako školská právnická osoba zřízená církevním zřizovatelem*. Bakalářská práce. Praha, Pedagogická fakulta UK, 2011
- PRŮCHA, J. Alternativní školy a inovace ve vzdělávání. Vyd. 3., aktualizované. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-7178-999-4.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. Pedagogický slovník. Vyd. 4., aktualizované. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- Rejstřík registrovaných církví a náboženských společností vedený Ministerstvem kultury ČR. [cit. 2014-10-31]. Dostupné na : http://www3.mkcr.cz/cns_internet/
- Rejstřík škol a školských [cit. 2014-10-31]. Dostupné na: <http://rejskol.msmt.cz/>
- RODINA.CZ. *V čem spočívá úspěch církevních škol?: Z deseti nejlepších gymnázií byla církevní hned tři* [online]. 20.9.2011 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek8470.htm>

Rozhovor s Mgr. Ondřejem Mrzálkem, zástupcem ředitele Arcibiskupského gymnázia v Praze 2, uskutečněný v Praze dne 14. 3. 2014, zápis rozhovoru depon in.: archiv autora.

Římskokatolická církev v Česku. *Wikipedie: Otevřená internetová encyklopedie* [online]. 2014 [cit. 2014-06-16]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_c%C3%ADrkev_v_%C4%8Cesku

SMOLKA, R. *Církevní školy v České republice (Školní rok 1992/93)*. Praha: ÚIVZ, 1992

SOMR, M. a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. Praha: SPN, 1987

Školné a stipendia. *Církevní gymnázium v Kutné Hoře* [online]. 2011 [cit. 2014-06-09]. Dostupné z: <http://www.cgym-kh.cz/s/skolne-a-stipendia>

Školy podle diecéze. *Církevní školství.cirkev.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Podle-dieceze?dieceze=6>

ŠTVERÁK, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. 2. vydání. Praha: SPN, 1988

TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církve v České republice*. 2002. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2002. ISBN 80-7192-455-5.

VALIŠOVÁ, A.; KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3357-9.

Vzdělávací služby [online], © 2014 [cit. 2014-04-29]. Dostupné na: <http://www.vzdelavacisluzby.cz/dokumenty/vzdelavaci-soustava/pocty-skol-sz-zrizovatel.pdf>

WALTEROVÁ, Eliška. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-083-2.s. 72

WINTER, Z. *O životě na vysokých školách pražských knihy dvoje*. Praha: Matice česká, 1899

WINTER, Z. *Život a učení na partikulárních školách v Čechách v XV. A XVI. století. Kulturně historický obraz*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901

Z historie: stručná historie a současnost církevního školství v ČR. *Církevní školství.cirkev.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://skolstvi.cirkev.cz/Skoly/Z-historie-1>

ZEMEK, M., BOMBERA, J., FILIP, A. *Piaristé v Čechách, na Moravě a ve Slezsku : 1631-1950*. Prievidza: Scholae Piae, 1992. ISBN 80-85716-02-X.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Emailový dotazník:

- 1) Jak konkrétně a prakticky probíhá financování církevních gymnázií a jakým způsobem je do něj zainteresován zřizovatel?
- 2) Jak zřizovatel metodicky řídí činnost c. gymnázií?
- 3) Existuje nějaký soubor doporučení či nařízení, za pomoci kterého církev prakticky ovlivňuje chod církevních gymnázií? (zejména řízení pedagogického procesu, ekonomiku, organizační strukturu, propagaci, facility management, ale i celkový výsledný produkt - vzdělání a vzdělávání a jeho orientaci na křesťanské hodnoty)?
- 4) Jaká je naplněnost Vašeho gymnázia?
- 5) Jaká je personální situace na Vašich gymnáziích z hlediska kvalifikovaných pedagogů, gender a věkové struktury pedagogických sborů?
- 6) Existují specifika v odměňování a plánování volných pracovních míst?

Polostrukturovaný rozhovor:

Můžete velmi stručně charakterizovat vaši školu? Pro jaký typ žáků je škola primárně určena a jaké má vaše škola cíle?

Jaký konkrétně probíhá proces financování vaší školy? Jste s výší a metodou financování spokojeni?

Jak probíhá komunikace se zřizovatelem? Má zřizovatel tendenci nějak ovlivňovat výuku, personalistiku a koncepční dokumenty, které ve škole vznikají?

Má z hlediska výuky vaše škola nějaký předmět, který obvykle gymnázia zřízená necírkevními zřizovateli nevyučují (etiku, latinu, náboženství)? Jedná se o povinné předměty?

Jaká je organizační struktura managementu vašeho gymnasia? Jak jsou rozděleny kompetence z hlediska řízení?

Zaměstnává vaše škola vlastního kaplana či spirituála?

Jaké jsou podmínky pro přijetí ke studiu na vaší škole?

Platí vaši žáci školné? Pokud ano, tak v jaké výši?

Kdo je vlastníkem budovy ve které sídlí Vaše škola?

